

502 Hing
280

71

1.
~~Leviát György~~

1.
Mta.

Pap. Hing

I. felvétel.

Tiszti étkezde egy front mögötti
faluskában.

19/1
Hölkéntes! Hírre tért mint 17-18 éves /
Hölkéntes!

Leviát: / a sarokban egy gramofonnal bajlódik /

Blum: / Hadnagy jön s az ajtóban balról a legényének
hadnagy) Riált: Kérdezd meg, pontosan jön-e az auto?
Ad-dig én gyorsan megvaosorázom, aztán gyere
be örtem. / be /

Leviát: Már még hadnagy ur?

Blum: Testestül, jelkestül, öcskös. / jobbra kiszól
a konyhába / Miklós! En külön eszem! Csak
hozza gyorsan!

Miklós: / szakács, be /: Talán utazni tetszik valahova?

Blum: Ugy van. Még pedig hátra - hátra. Gázkursusra.-
Innsbruckba. Hálsten.

Miklós: Az jó hely. Jobb, mint ahova mi fogunk menni ma
éccaka. Ugye önkéntes ur?

Leviát: Nekem jobb az, ahova mi megyünk. / Miklós el /
Ha én hadnagy volnék már, a szakács előtt
semmiesetre sem mondanám, hogy hálsten, me-
gyek hátra.

Blum: Ta - ta - ta. Engem ne taníts, te tojás.

Leviát: Csak úgy mondom...

Blum: Majd ha te is másfél éve másfél idekint
fronton van, épen fogod járni a golyósdob-

Pap Károly Leviát György

I. felvonás

*Tízti étkezde egy front mögötti
falucskában*

*Leviát önkéntes, nincs több mint 17–18–19 éve, rokon-
szentes a sarokban egy gramofonnal bajlódik.*

BLUM (*hadnagy, jön s az ajtóban balról a legényének
kiált*): Kérdezd meg, pontosan jön-e az autó?
Addig én gyorsan megvacsorázom, aztán gyere
be értem. (*Be.*)

LEVIÁT: Már mégy, hadnagy úr?

BLUM: Testestül, lelkestül, öcskös. (*Jobbra kizól
a konyhába.*) Miklós! Én külön eszem! Csak
hozza gyorsan!

MIKLÓS (*szakács, be*): Talán utazni tetszik vala-
hova?

BLUM: Úgy van. Mégpedig hátra – hátra. Gáz-
kurzusra. Innsbruckba. Hál'isten.

MIKLÓS: Az jó hely. Jobb, mint ahova mi fo-
gunk menni ma éccaka. Ugye, önkéntes úr?

LEVIÁT: Nekem jobb az, ahova mi megyünk.
(*Miklós el.*) Ha én hadnagy volnék már, a szakács
előtt semmi esetre sem mondanám, hogy hál'is-
ten, megyek hátra.

BLUM: Ta-ta-ta. Engem ne taníts, te tojás.

LEVIÁT: Csak úgy mondom...

BLUM: Majd ha te is másfél éve mászkálsz idekinn
a fronton, másképpen fogod járni a gulyás-
lesódet. S főképp, ha olyan szép tapasztalataid
lesznek majd, mint nekem.

LEVIÁT: Három hónapja mászkálok már veletek.

BLUM: Nagy kunaszt, három hó! Mi volt ezalatt?
Egy nagy semmi. Ültünk az árokban, pattogtat-
tuk a mannichert, mint a kukoricát, és öltük a
tetveinket. No majd, ha vénebb leszel...

LEVIÁT: Nem tehetek az éveimről. És arról sem
tehetek, hogy nem volt semmi különösebb azóta.
Majd lesz most itten! És esküszöm, hogy addig
még szabadságra se megyek, amíg meg nem szer-
zem legalább a nagy ezüstöt! (*Miklós hozza a va-
cсорát, aztán el.*)

BLUM: Sok szerencsét hozzá, fiam. Én már in-

kább elcsücsülök egy-két hónapot Innsbruck-
ban. Nekem már elég volt.

LÁZÁR (*főhadnagy, jön balról, Blumboz*): Légy szí-
ves, add fel majd ezt a néhány lapot Innsbruck-
ban. Legalább hamarébb ér haza.

BLUM: Szívesen. Van már egy csomó másoktól is.
LÁZÁR: No, örülsz?

BLUM: Hát... örülök...

LÁZÁR: Szerencsés fickó vagy.

BLUM: Ahogy vesszük. Csak azt nem értem, hogy
mért tettetitek magatokat?

LÁZÁR: Mi?

BLUM: Igen, igen, ti! Mindannyian egész jól tud-
játok, hogy nem az a fontos, hogy én szerencsés
legyek, vagy nem szerencsés, sem az, hogy gáz-
tiszt legyek, vagy ne legyek, hanem itt csak egy
a fontos: hogy Vértessy őrnagy úr végre megtisz-
títsa zászlóalját a zsidóktól. Ez a fontos! És na-
gyon csodálom, hogy te úgy meg vagy hökkenve,
mintha azt nem egészen jól tudnád magad is!
Mintha nem mindenki tudná! Még a Leviát öcs-
kös is! (*Kiált.*) Miklós, nincs egy zsömléje?

LEVIÁT (*titkolt felindulással*): Meg-tisz-tí-ta-ni a
zsidótól? Azért küld el téged?

BLUM: Ta-ta-ta! Te még zöld vagy! Kérdezd meg
a Lázárt! (*Miklós hozza a zsömlét és el.*)

LÁZÁR: Nézd, öregem...

BLUM (*közbevitél*): Oda se neki! Azért nekem egész
jó étvágyam van!

LÁZÁR: De várj egy kicsit, öregem.

BLUM: Majd bolond leszek! Most már csak ez a
paprikás érdekel! Nagyon jó búcsúpaprikás.

LÁZÁR: Gondold meg. Ha az öreg igazán úgy
gyűlölné benned a zsidót, akkor nem küldene
téged hátra gázkurzusra, hanem, azt hiszem, in-
kább előbbre! No, nem! Ez csak tiszta ügy!

BLUM: Egyáltalában nem tiszta. Egészen piszkos
ügy. Sokkal rosszabb ő annál, semhogy gyűlöl-
ne. Még arra sem méltatja a zsidót, hogy meg-
döglessze! Csak lefricskázza! Mars el tőlem!
Mit bánom én, hova. Most jó alkalom volt, hát
a gázkurzusra. Valakinek el kell menni gázkur-
zusra a zászlóaljtól, hát menjen csak gyorsan az

- egy zsidó tiszt. Jó alkalom. Csak el, el, akár-hová! (*Eszik.*)
- LÁZÁR: Ugyan... ugyan... Bennetek, zsidókban nagyobb az érzékenység, mint egy gyerekágyas asszonyban. Mindenütt gyanakodtok. Én csak annyit mondok, akárki örülne a te helyedben.
- BLUM: No csak nem hiszed, hogy búsulok. Ostobaság! Nekem csak jó ez az egész. Megyek üdülni! Legfeljebb csak az bánt, hogy mért nem mondta meg nyíltan az öreg? Elvégre erről lehet beszélni... hogy valaki nem szereti a zsidót... Én sem szeretem például a dörgeműzét vagy a savanyú káposztát. Ő meg a zsidót nem. Én meg őt sem. Vannak elfogultságok minden-kiben. Én például rajongok egy kis sajtért. Csak azt nem értem, mért tesztok úgy, mintha mind-ezt nem tudtátok volna?
- LÁZÁR: Én nem is sejtettem. Istenemre mondom.
- LEVIÁT: Én még most se akarom hinni.
- BLUM: Ez a koponya tudja, amit tud.
- LEVIÁT: Ez csak egy véletlen lehet.
- LÁZÁR: Ördög tud eligazodni bennetek.
- BLUM: Nem kell itt már eligazodni. Megyek, ez a fő.
1. ALTISZT (*jön*): Főhadnagy úrnak jelentem alás-san, a század vacsorára készen áll.
- LÁZÁR: Mindjárt. (*Altiszt el.*) Én nem tudom, édes öregem, mi minden van az emberek bögyében, de azt remélem, elhiszed, hogy én mindig szeret-telek, és sosem volt előttem semmi különbség. Zsidó vagy nem zsidó.
- BLUM: Sose bándd, kedves főhadnagy uram, ahogy fönt leszek azon az autón, már el is fele-dem, hogy volt valaha egy Vértessy őrnagy.
- LÁZÁR: Remélem, hogy jó egészségben látjuk még egymást egyszer. Szervusz.
- BLUM: Szervusz, főhadnagy uram, remélem én is.
- LÁZÁR (*Leviáthoz*): Te nagy ezüst, össze ne nyúzd egészen azt a gramofont. (*El.*)
- BLUM: No, papa kedvence, most már mindent tudsz?
- LEVIÁT: Nem értem, nem értem – ez hihetetlen!
- BLUM: A zsidó zsidó marad, fiacskám. Akár előre megy, akár hátra megy. És akkor már inkább – hátra...
- LEVIÁT: Nem akarom hinni.
- BLUM: Ni, a nemes szív. Hogy föl van indulva! No majd, ha vénebb leszel!
- LEVIÁT: Ha mondom, ez nem lehet! Nem tudom elképzelni!
- BLUM: Olyan kicsiny a fantáziád?
- LEVIÁT: Ez nem lehet... nem lehet...
- BLUM: Történtek itt már külön dolgok is.
- LEVIÁT: Nem akarom hinni...
- BLUM: De miért? Miért? Mér vagy úgy felin-dulva?
- LEVIÁT: Mert... hát... hiszen... én is zsidó va-gyok.
- BLUM: No csak ne tréfálg!
- LEVIÁT: De. Becsületszavamra az vagyok.
- BLUM: Ugyan, ugyan... Jó fiú vagy. S most úgy akard feltüntetni a dolgot, hogy te is zsidó vagy. Csak azért, hogy nekem ne fájjon. Jó fiú vagy. De hiszen úgyse fáj. Az ember csak fecseg. Fon-tos, hogy mehetek. Téged én is szerettelek és sajnállak. Hiszen még nem is éltél, és máris zsi-dónak akard kiadni magadat?
- LEVIÁT: Nem... itt van a levelem otthonról... ne... nézd meg... Leviát Ignác. Olvasd: édes fiam...
- BLUM (*bosszan nézi Leviátot*): Hm... No ilyet... (*Nagyot nevet.*) Nagyszerű! Hát a Vértessy őrnagy úr kedvence: a zászlóalj fiacskája: zsidó! No per-se, nem látni azon a lányos pofádon, és ami a fő, biztosan sose mondtad senkinek. Te kis ha-mis, mi? Szégyellted, letagadtad, mi?
- LEVIÁT: Én nem szégyelltem sohasem. Nem igaz!
- BLUM: No... no... ügyesen hallgattál... Ez is egy mód. De nem vall a nagy ezüstre.
- LEVIÁT: Én sohase tagadtam volna...
- BLUM: Lári-fári. Csak nem mondtad... ez ugyan-az.
- LEVIÁT: Az én jelenlétemben sohasem volt szó ilyesmiről!
- BLUM: Kötve hiszem.
- LEVIÁT: El kell hinned! Én nem hazudok!
- BLUM LEGÉNYE (*jön*): Mehetünk, hadnagy úr.
- BLUM: Megyek.
- LEVIÁT: Én meg akarom neked magyarázni... Ez sokkal mélyebben van... ez nem olyan egy-szerű, mint ahogyan te látod...
- BLUM (*legyint*): Ugyan hagyd... majd magyarázd meg az öregnek.
- LEVIÁT: Meg is fogom magyarázni!
- BLUM: Miklós, van szalonna is? (*Besiet a kony-hába, aztán vissza egy kis csomaggal.*)
- LEVIÁT: Meg fogom magyarázni... És hogyan benned vér van, akkor te is odaállsz az öreg elé, és kitudod belőle a valót.
- BLUM (*nevetve legyint*): Majd megőrültem... Ha ő

az embereknek? Elküldte, passz. Blumnak is jó, az öregnek is, neked is. Legalább megkapod a szakaszát. Most pedig nézd, hogy terítsenek, mert az öreg mindjárt itt lesz, az autóját már látam az állomásparancsnokság előtt. *(Leviát a konyha felé, Lázár tapsol.)* Teríteni! Előre, pucer urak!

*A tisztek egymás után gyűlnek be vacsorára.
Közöttük Barcs, aki az ölében egy szép,
tiszta kutyát hoz.*

HANGOK: Ni, mit fogott a Barcs! Honnét hoztad? Hahah, egy kutyát lopott, egy kutyát lopott, biztosan a vezérkartól van. Tiszta vezérkari kutya!

BARCS: Pszt... tegyék be az ajtót. Aztán mindenki kussoljon. Pista!

Pista pucer, jön a konyha felől.

BARCS: Ennek a kutyának gyorsan egy takarót!

HANGOK: Adjatok neki egy új bundát!

BARCS: Ne kiabáljatok! Még meghallják, megtudják!

LÁZÁR: Hol vetted ezt a kutyát?

BARCS: Szereztem. Most csak hallgassatok. Ruhát neki. Gyorsan. Pista!

PISTA: De hadnagy úr, hát honnét vegyek én ennek egy ruhát.

BARCS: Szamár! Csak egy színes takarót! A neve Kósa úr lesz.

LÁZÁR *(magához emeli a kutyát, simogatja)*: Ejnye de szép, okos szeme van.

BARCS: Hát hogyan lenne neki, ha egyszer a vezérkartól van. Ott sétált a brigádkommandó előtt, elcsíptem, passz.

LÁZÁR: Hát nem sajnálod? Egy ilyen szép, tiszta kutyát, akinek olyan jó élete volt idáig, kivinni magaddal? Hogy megrühesedjen, koplaljon? Megdögöljön?

BARCS: Nekem kell valaki! Amíg én eszem, neki is lesz. Csak bízzatok rám. *(El Pistával és a kutyával.)*

ZOBOKY *(hadnagy)*: Teljesen igaza van neki! Mindenkinek kell valami. Neki a kutya, Üvegesnek *(rámutat Üveges hadnagyra)* az ő szép képalbuma, *(Lázárra mutat)* neked, komám, a Leviát öcskös, és nekem? Nekem pedig az én édes csikóbőrös kulacsocskám. *(Kiveszi a kulacsát, nagyot búz belőle.)* Kityeg-kotyog a kebele. Veled hálók, veled élek, senkivel föl nem cseréllek.

LÁZÁR: Jó, jó... Csak arra figyelmeztetek, hogy

minél kevesebbet légy az öreg mellett, mert már megint olyan bűdös vagy, mint egy kocsis. Ha az öreg megszagol, megint nekem mossa meg a fejemet.

ZOBOKY: Azért vagy te a századparancsnok és én csak egy közönséges, részeges alantas. *(Nevet.)*

Fekete főorvos, jön.

LÁZÁR: Doktorkám kérlek...

FEKETE: Parancsolj.

LÁZÁR: Majd a vacsora után légy szíves és nézd meg az öcsköst, azt hiszem, láza van.

ZOBOKY: Hol az öcskös? Nem doktor kell annak, hanem pálinka!

ÜVEGES: A nőcske, az hiányzik neki! Tegnap este ő maga vallotta be nekem, hogy még sose volt dolga nővel.

LÁZÁR: Tudjuk, tudjuk, csak nem kell ugratni.

ZOBOKY: Meg kell mondani az öregnek, hogy mielőtt állásba megyünk, nőt adjon neki. Az mégse járja, hogy úgy dögöljön meg szegényke, hogy még csak egy nője se volt.

LÁZÁR: Örüljete, hogy van köztetek valaki, aki nem olyan vén részeges nőszintér, mint amilyenek ti vagytok.

Leviát be a konyha felől.

LÁZÁR: Hol bujkálsz? Vacsora után meg fog vizsgálni a főorvos úr.

ZOBOKY: De mért vagy úgy lekókadva, öcskös?

LEVIÁT: Hagyjatok békén. Nincs nekem semmi bajom.

LÁZÁR: Szívére vette, hogy a Blum elment.

ZOBOKY: Nagy szíved van, öcskös. Ha még azt a zsidót is szereted. Egy zsidóval több vagy kevesebb.

VÉRTESSY *(őrnagy, jön és vele a többi tiszttel)*: Jó estét, urak. No, megjöttünk. *(Leviát levegíti a kabátját, Vérteessy megveregeti Leviát arcát.)* Mi újság, fiatalúr?

LEVIÁT: Köszönöm, őrnagy úr, semmi különös.

VÉRTESSY: No, uraim, mondhatom, ezt a különbséget, ami az itteni meg a galíciai állások közt van! Leírhatatlan! Csupa robbantás, csupa beton. Egyik kaverna a másik hátán! Egész emeletek, utcák, városok! Ez itt már nem is harc, hanem ipar, gyár. És mindenütt autó, majdnem egészen az állásokig. Vegyék csak a térképeket. *(Az őrnagy leül egy legközelebb eső helyre, a négy századparancsnok, közöttük Lázár, köréje áll vagy telepészik.)*

MIKLÓS: Őrnagy urat alázatosan kérem, hozsak egy kis bort a vacsorához?

VÉRTESSY: Megálljon csak. János!

János az őrnagy pucérja megjelenik a konybaajtóban, és négy butéliás üveget hoz a karjai közt.

VÉRTESSY: No csak tegye le. A brigadéros úr küldi ezt a négy üveg bort az uraknak. Mindnyájan nagyon kedvesek voltak. *(Nézi az üveget.)* Jó bort isznak az angyalkák! Itt nemcsak az állások jobbak, hanem a borok is. És az urak is kedvesebbek, nyugodtabbak, kövérebbek. Itt már az adjutánsok is kezdenek tokát növesztetni. De nézzük csak a térképeket. *(Valamennyien a térképjeik felé hajolnak.)* Itt vagyunk. Ezen az úton megyünk fel autóval, ez már el van intézve. Nézitek?

PARANCSNOKOK: Igenis, őrnagy úr.

VÉRTESSY: Szóval itt megyünk Kalon keresztül egész Capovánig. Ott leraknak minket és egymásfél óra alatt fenn vagyunk a Santon. No most képzeljétek el *(egy nagy kerek cipókenyeren mutatja)*, gondoljátok, ez a Santo. No most. Innét, innét és még kétfelől van egy-egy robbantott alagút. Ez a négy alagút középen metszi egymást. Az egész tehát olyan, mint egy csillag a hegy belsejében, majdnem a csúcs alatt. Alagút-csillag. A csillag közepén van egy hatalmas fény-szóró osztag. Ez a szóró állandóan forog, hol az egyik, hol a másik ágát világítja meg a csillagnak. Mindegyik ágban egy-egy zászlóalj fér el, s mindegyik ág külön négyfelé ágazik, a négy század számára. A miénk lesz a második ág. Innét lépcsők visznek fel az árokba, ahol a századok felváltva tartják a szolgálatot. Ugye nagyszerű! Hat hónapig készültek ezek az állások, azóta csönd van, és több mint valószínű, hogy mi fogjuk először megtörni a csöndet.

LÁZÁR: Csak már összetörhetnénk egészen azt a csöndet.

VÉRTESSY: Azt hiszem, ez elsősorban rajtunk fog múlni. A brigadéros úr maga mondta, hogy ehhez hasonló biztos állás és kiindulási pont nincs az egész fronton. Ez annyit jelent, hogy mi fogunk először kiindulni, vagyis a Santon fog kezdődni a nagy muri. *(Miklós kivitte, most pedig felbontva visszahozza a bort. Tölteni akar a poharakba, de Zoboky hozzá ugrik.)*

ZOBOKY: Vigyázat, majd én! Ez brigadérosbor!

VÉRTESSY: Csak ne törje magát annyira, Zoboky! Maga úgyse kap belőle. A részeg eleget iszik magába.

ZOBOKY *(visszaadja a bort Miklósnak)*: Már nem is vesződöm.

VÉRTESSY *(felkel, és leül a saját helyére, vagyis az asztalfőre)*: No most még vacsora előtt a következőket: a legénységnek kiadtátok a cubuszt?

PARANCSNOKOK: Igenis, már vacsoráztak.

VÉRTESSY Rendben van. Indulás előtt közvetlenül megtartjátok a konzervvizitet és a kötszervizitet. Ha valaki megzabálta a konzervjét, most nem kell megbüntetni. Az állásban úgyszólván majd elég bajuk lesz a fiúknak az olasszal. Te pedig, doktorkám, be fogsz jönni a segélyhelyeddel a kavernába. A Lázár százada mellett jó helyed lesz.

FEKETE: Parancsára, őrnagy úr.

VÉRTESSY: Ezt azért teszem, mert először a hely elég biztos ahhoz, hogy ott kötözhess és vagdalhass, másodszor meg, ha előrerukkolunk, nem szeretném, ha nagy volna a távolság köztünk.

FEKETE: Igenis, őrnagy úr.

VÉRTESSY: Mit is akartam még? Ja igen. A Blum hadnagy elment?

LÁZÁR: Igenis.

VÉRTESSY: No, akkor veletek, öreg rókákkal végeztem. Most az öcskösön a sor.

HANGOK: Előre, Leviát!

VÉRTESSY: Forgács, kérlek. A Blum szakaszát átadod a Leviát öcskösnek.

FORGÁCS: Parancsára, őrnagy úr.

VÉRTESSY: Ugyanakkor felvarrathatja az őrmesteri stráfot.

HANGOK: Hol a szabó? Éljen a papa kedvence!

VÉRTESSY: Ha már kedvencet akarok, semmi esetre sem az ilyen vén szamarak közül fogom választani.

LEVIÁT *(egyre jobban elfogódva)*: Nagyon köszönöm, főhadnagy úr... de én még igazán úgy érzem... hogy még nem érdemeltem meg... *(Általános derűs nevetés.)*

VÉRTESSY: Csitt!

LEVIÁT: Csak azért, hogy mindig jó bajtárs igyekeztem lenni, és mert szépen tudok énekelni, azért még nem érdemlem meg az előléptetést.

VÉRTESSY: De hiszen három hónapos frontember vagy már!

LEVIÁT: De ezalatt csak csücsültünk az árokban odafönt Galíciában. Semmit sem csináltunk. Én nem így gondoltam.

ZOBOKY: Úgy gondolta, kijön a harctérre, aztán hipp-hopp elfogja az olasz királyt és erre őfelsége saját kezűleg kinevezi generálisnak.

VÉRTESSY: Részezes, hallgass! Ha mindenki úgy gondolkozna, mint ez az öcskös, akkor én nem lennék őrnagy, legfeljebb hadnagy, ti meg persze csak közbakák. Éppen ezért az öcskös csak varrassa fel egész nyugodtan a pertlit. Én magam hoztam. *(Kiveszi a zsebéből.)* No tessék, tessék. *(Átadja Leviátnak.)* Szakaszparancsnoknak ez kijár.

LEVIÁT *(tartja kezében a pertlit)*: Köszönöm alászan... Csak még azt szeretném mondani, hogy ha lehetséges volna, szeretnék a Lázár századánál maradni.

FORGÁCS: Szamár! Jobb dolgod lesz nálunk, mint a Lázárnál.

LEVIÁT: Elhiszem, de én mégis itt kezdtem a... Lázár főhadnagy úréknál.

VÉRTESSY: Rendben van. Maradj csak Lázárnál. Ti meg majd intézzétek el egymás közt a többit.

LÁZÁR *(magához öleli Leviátot)*: No öcskös, ide az az a pertlivel. *(Fel akarja tűzni neki, de)*

LEVIÁT: Még ha szabadna valamit mondanom.

VÉRTESSY: Csak ki veled!

LEVIÁT *(a legnagyobb zavarban, de az elhatározás előtt, hogy „zsidó vagyok” az utolsó pillanatban visszadöbben)*: Csak úgy gondoltam, hogy... nem tudok semmit sem mondani... *(Elfordul.)*

VÉRTESSY: Jó, jó, nem is kell. A meghatottságot nem kell szégyellned ezek előtt a vén szamarak előtt. Mikor engem hadnaggyá avattak, én is meg voltam hatva.

LÁZÁR *(feltűzi Leviátnak a pertlit)*: Kadéthelyettes úr, méltóztassék...

VÉRTESSY *(tapol)*: No most lássunk a bendő után! Jöhet a vacsora! Csak még előbb iszunk egyet az öcskös egészségére. Bízom abban, hogy a legközelebbi poharat már valamelyik olasz városban fogjuk kiinni, és addigra a pertli alá majd csak megjön a kitüntetés is. Az öcskös ide mellem. *(Valamennyien helyet foglalnak.)* No végre teljesen egymás közt vagyunk. Elment a Blum úr, nincs többé zsidónk. Örült, hogy elmehe-tett?

LÁZÁR: Csak az bántotta, hogy az őrnagy úr nem mondta meg neki, hogy azért küldi el, mert zsidó.

VÉRTESSY: Lári-fári. Ha meg megmondtam volna neki, akkor meg az lett volna a baj. Egész biztos vagyok benne, hogy örült a gázkurzusnak.

LÁZÁR: Örült is, meg nem is. Örült, hogy hátramehetett, de bántotta is a dolog, mert úgy gon-

dolta, hogy az őrnagy úr csakis azért küldte el, mert zsidó. És hogy ezt miért nem mondta meg neki egyenesen.

VÉRTESSY: No lám. Tudtam én azt nagyon jól, hogy nem fogja mondani: kérem, én mint zsidó nem megyek hátra. Ő is nyert, én is nyertem. Engem a zsidó zavar. Egyszer egy félévben van rá alkalom, hogy így összeülhetünk, és akkor is zavarjon valaki? Ha egy zsidó ül az asztalomnál, én nem tudom magam otthonosan érezni.

ZOBOKY: Hát nem jó népség, annyi szent. Egy róka, egy hörcsög meg egy nyúl van bennük egyszerre. Csak a pénz! Ahol nem lehet keresni, oda csak muszájból mennek. Alkalmazkodásból, alamusziságból. Nem is vér van bennük, hanem káposztalé. Én még nem láttam zsidó, aki tudott volna tisztességesen mulatni.

BARCS: No az még hagyján, hogy nem olyan borostömlők, mint amilyen te vagy, komám, Zoboky. Nagyobb baj az, hogy például odafönt Galiciában ők maguk mondták. Ők maguk mondták, hogy mindenütt idegenek. Aszondják, hogy száműzetésben vannak mindaddig, míg az Istenük, az Adonáj vissza nem viszi őket Jeruzsálembe. Hogy is mondták? Üveges! Te talán jobban emlékszel! Ott Brzessovban, ahol a pipát vettük.

ÜVEGES: Dász iszt allesz ein golem vagy goló, vagy gólusz. Tudja a fene.

LÁZÁR: Annyi biztos, hogy azt a ridegséget és azt a rettenetes és szomorú elzárkózottságot, amit náluk láttam Galiciában, sehol másutt nem lehetett látni.

VÉRTESSY: Én nem tudom, mibe vannak, miért vannak, hogyan vannak. Csak annyit tudok, hogy nekem megbízhatatlanok, nem építenék rájuk egy gyufaskatulyát, különösen idekint nem. Gyávák, ijedősek, mit tudom én, még micsodák! Nem szeretem őket!

LEVIÁT: Bocsánatát kérem, őrnagy úr... hogy én is közbe... merek... szólni... ami a zsidókat illeti...

ZOBOKY: Fialat vagy te még ahhoz, komám.

VÉRTESSY: No, csak halljuk.

LEVIÁT: Tudom, hogy fiatal vagyok, de a zsidókról már sokat gondolkoztam. Az iskolában például volt egy nagyon jó zsidó barátom.

ÜVEGES: Hát kivétel van mindenben. De ez csak erősíti a szabályt.

VÉRTESSY: Hagyjátok beszélni az öcsköst. No,

- hogyan volt? Ez a jó zsidó barátod? Aztán mért volt az a barátod?
- ZOBOKY: Biztosan mindég te verekedtél helyette.
- LEVIÁT: Nem verekedtem helyette. Mellettem ült végig mind a nyolc osztályon. Nagyon jó, derék, bátor fiú volt. Ésküszöm rá, hogy szívvel-lélekkel magyar volt, és éppen úgy önként jelentkezett még az iskolából, mint én magam. Nem is akarták elengedni katonának, én naponta jártam hozzájuk, és hallottam, mikor az apja mindég mondogatta neki: Nekünk nincs hazánk. Minket száz és száz év óta mindig üldöztek. Te csak maradj itthon. Most is csak azért tűrnek minket, mert használhatnak. Mit akarsz velük? Rangod lehet közöttük – mondotta neki az apja –, de egyenrangú ember sose leszel náluk. Minek akkor katonáskodni? Pláne önkéntesen. – A barátom hozzám jött, és úgy panaszkodott nekem... hogy ő ezt nem bírja... hogy milyen rettentő ez neki... hogy ő neki ne legyen hazája... hogy ő mindig arra gondoljon, hogy ő sehova sem tartozik, csak az apjához, hogy ő arra gondoljon, hogy őket mindig üldözték, s hogy ne lehessen éppen olyan katona, mint a többiek! Össze is veszett az apjával, pedig nagyon szerették egymást, önként beállt katonának, épp a múlt héten kaptam tőle levelet, neki azóta talán már meg is van a nagy ezüstje. Bocsánatot kérek, ezt csak azért mondtam, hogy a zsidók közt is vannak ilyenek is, olyanok is.
- ZOBOKY: Eh mit, mondtam, hogy ez csak kivétel (*Utánozza Leviátot.*) Nekem is volt egy zsidó barátom... Majd ha megnő, abból is éppen olyan kupec lesz, mint a többiekből.
- LEVIÁT: Nem így van. Vannak olyanok többen is.
- VÉRTESSY: No én azt hiszem, hogy ebben a kérdésben ezúttal a részegesnek van igaza. Majd ha az öcskösnek több dolga lesz a zsidókkal, maga is meg fogja látni.
- LEVIÁT: Ez tévedés, őrnagy úr kérem.
- LÁZÁR: Pszt, pszt... (*A többiek is integetnek, hogy hallgasson.*)
- LEVIÁT: Bocsánatot kérek. Én sose szoktam beszélni, de most ez egyszer beszélnem kell! Én erről többet tudok, mint az urak. Az uraknak nincs igazuk.
- LÁZÁR: De Leviát!
- LEVIÁT: Nem engedhetem az igazságomat!
- VÉRTESSY (*csútlva*): No jó, hagyjátok az öcsköst, neki volt egy jó zsidó barátja, azt nem szabad bántani. No rendben van, jól van. (*Meg akarja veregetni a vállát, de*)
- LEVIÁT (*kibúzza magát és magánkívül feláll*): Ez nincs rendben! Bocsánatot kérek, ez így nincs jól. Nekem igenis meg kell őket védenem! Nem engedhetem! Itt most nincs parancs! Az őrnagy úr maga mondta, hogy az étkezdeben nincs szolgálati viszony. Itt nekem éppen annyi szavam van, mint akárkinek!
- VÉRTESSY (*bosszan, fűrészelve nézte Leviátot, most birtelen feláll*): Vége a vacsorának! Lehordani! Az övemet! (*Atadják neki és felölti.*) Leviát önkéntes tíz perc múlva jelentkezik nálam az irodában. (*El.*)
- LÁZÁR: Leviát! Megőrültél egészen? Mi bajod van, te szerencsétlen?
- LEVIÁT: Igen... szerencsétlen... nagyon szerencsétlen vagyok... Mert én is zsidó vagyok...
- LÁZÁR: Mit beszélsz?
- ZOBOKY: Hallatlan!
- ÜVEGES: No de ilyet!
- BARCS: Ördög sejtette volna!
- LEVIÁT: És nekem mindezt tűrnöm kell, szenvednem kell... A Blumok miatt... Akik mindent lenyelnek, csak meglegyen a maguk rohadt, nyúvös élete, étele, pénze, bőre, csak meglegyen! És nekem miattuk kell hallgatnom és veszekednem azokkal, akik engem úgy szerettek, és akiket én is úgy szerettem.
- LÁZÁR: Semmi baj, te csacsi.
- LEVIÁT: Ó, hogy kell még majd pirulnom, ó, Istenem, Istenem, mit tettem! Mit kellett tennem! (*A tüztek egy része zavarodottan, tanácstalanul el.*) Nézd, nézd, máris mennek tőlem, mint valami ragályostól! A többiek miatt most már engem is utálnak! Mind! Mind!
- LÁZÁR: Dehogyan utálnak! Térj már magadhoz kissé. A fenébe is! Mindjárt be kell menned az öreghez. Inkább főzzünk ki addig valami okosat. Hihetetlen, hogy te zsidó vagy!
- LEVIÁT: Én nem tudok kifőzni semmit. Én nem bánom, ha azért, mert a többiek olyanok, ha azért engem is megvettek, utáltok, akkor csak mondjátok meg! Az őrnagy úr is csak mondja meg. Milyen jó volt nekem még tegnap... Még egy órával ezelőtt... Ó, Istenem, mit tegyek, mit tegyek? Ugye már te se szeretsz úgy, mint eddig?... Igaz szívedre mondd.
- LÁZÁR: Ezt verd ki a fejedből! Én ugyanaz vagyok, aki voltam és aki leszek. Te is ugyanaz

vagy! A többit verd ki a fejedből. Most itt maradsz. Majd én beszélek előbb az öreggel. Különben megint valami marhaságot csinálsz. Te... te... te... öcskös! Szeretném meghúzni a füledet, hogy mért nem jöttél hozzám előbb evvel a marhasággal! Az öreg nem szereti az ellentmondást semmiben. Ösmerni kell az embereket!

LEVIÁT: Igazán... még a régi öcskösöd vagyok?...

LÁZÁR: Mondtam! Ezt verd ki a fejedből. Ül ide! Igyál egy pohár bort! Előbb én beszélek az öreggel. És te mindent úgy fogsz mondani, ahogy azt én beléd adom. Elsősorban hallgatni fogsz arról, hogy zsidó vagy.

LEVIÁT: Nem, nem akarom... nem bírom már...

LÁZÁR: Megint ostoba vagy! Nem azt mondom, hogy örökre, de ma hallgatnod kell róla. Egyelőre.

LEVIÁT: Gondolod... hogy az őrnagy úr csakis azért... ha ezt megtudja...

LÁZÁR: Semmit sem gondolok. Ez most csak óvatosság. Amíg puhatólózunk nála. Ez kell. Egy szót se. Az urak is hallgatni fognak erről. *(A még jelenlevő tisztekre mutatva.)* A többi urakkal is beszélek. No igyál.

LEVIÁT: Én... olyan... zavart... vagyok... Te főhadnagy úr, minden olyan nehéz... mi lesz velem? Mondd, mi lesz velem?... *(Iszik.)* Ez is olyan keserű...

ZOBOKY: Sose búsulj, koma. Hallgatunk mi, mint a csuka.

BARCS: Ugye mondtam, hogy van kivétel? És éppen te tagadtad, mikor magad vagy az. Jópofa vagy...

ÜVEGES: Hanem az a te barátod, az te magad vagy, mi? Én mindjárt sejtettem...

LÁZÁR *(felvette övét, néhány szót váltott a tisztekkel):* Most pedig itt maradsz egész addig, amíg nem jövök. Ti meg vigasztaljátok ezt az öcsköst. *(El akar menni, de már jön)*

VÉRTESSY *(Leviát vigyázzba eléje áll):* Bent voltam az irodában, és megnéztem a törzslapját.

LEVIÁT: Igen, zsidó vagyok.

VÉRTESSY: Most már én is tudom. És ha sértve érzi magát azok után, ami történt, még a mai nap folyamán elhagyhatja zászlóaljamat. *Leviát hallgat.*

VÉRTESSY Tessék beszélni!

LEVIÁT:...én szeretem az urakat... én nem akarok elmenni ettől a zászlóaljtól, de ha már élnem nem lehet itt, mint zsidónak, legalább ennél a zászlóaljnál akarok meghalni... idekint a harc téren...

VÉRTESSY: Én nem mondtam, hogy ön nem élhet köztünk, mint zsidó, én csak azt mondtam: ha sértve érzi magát, én eleresztem. Tehát erre feleljen.

LEVIÁT: Nekem nagyon fáj, amit az urak mondtak.

VÉRTESSY: Fáj. Teljesen megértem. És?

LEVIÁT: De ha az urak ezentúl is olyan bajtársak

77 oedallor,

Barcs: No ez még hagyján, hogy nem ~~...~~
olyan barostónlok, mint amikor te vagy komin Zolt
vagyott egyet, hogy veldrel odafönt geliaiba
ők megint mondták,

lesznek, mint eddig, akkor... nem fog fájni többé.

VÉRTESSY: Az ilyet nem lehet erőszakolni. Én a magam részéről kijelentem, ha az ön szívében nem maradt tüske, akkor bennem sem lesz tüske. De ennek első feltétele az, amit mondtam. Nem akarom, hogy a legkisebb gyűlölség, megbántottság rontsa meg tisztikaromat. Különösen most nem, amikor majd a nehéz napok következnek, s mindenkire teljesen, egészen szükségem lesz. Tehát nézzon jól magába, egyenesen, becsületesen.

Leviát ballgat.

VÉRTESSY: No majd segíték. Tudta az urak közül valaki, hogy ön zsidó?

LEVIÁT: Nem tudta.

VÉRTESSY: S mért nem?

LEVIÁT: Mert az arcom...

VÉRTESSY: Azt látom. De mért nem mondta?

LEVIÁT: Mert sose kérdeztek.

VÉRTESSY: Ez kevés.

LEVIÁT: Sose volt rá alkalom.

VÉRTESSY Csak legyen őszinte.

LEVIÁT *(egyre nagyobb zavarban)*: Sose beszéltünk erről.

VÉRTESSY: Kifogás. Nehezen megy, de ki kell szednem önből. Mért nem kerestt rá alkalmat? Mért maradt az arca mögé bújva?

LEVIÁT: Attól félttem... ha megtudják...

VÉRTESSY: Nos?

Leviát ballgat.

VÉRTESSY: Úgy gondolta, hogy mi mindnyájan olyan elfogultak, ostobák vagyunk, mint valami utcakölyök? Aki a zsidó után hepp-heppet kiált, csak azért, mert kedve telik a gúnyolódásban s éreztetheti megvetését valakivel...?

LEVIÁT: Nem hittem ezt.

VÉRTESSY: Vagy olyanoknak ösmert minket, akik egy esetleg velünk született ellenszenvet nem tudunk legyőzni, ha arra alkalmunk és okunk volna? Nem tudunk kivételt tenni?

LEVIÁT: Nem gondoltam.

VÉRTESSY: Hát akkor mégis mitől félt? *(Szünet.)*

LEVIÁT: Azt gondoltam magamban, hogy mindent meg fogok tenni, amíg legalább a nagy ezüstit meg nem szereztem, s addig csak hadd maradjon titokban, hogy én is zsidó vagyok. De nem bírtam a fájdalommal...

VÉRTESSY: Így már teljesen rendben van. Tehát átveszed a szakaszt.

LEVIÁT: Köszönöm, őrnagy úr.

VÉRTESSY: Az urak pedig tartsák meg a századvizitet, aztán fölpackollunk és megyünk. *(El, néhány társzt vele, a többiek körülveszik Leviátot.)*

HANGOK: Éljen a díszszidó!

EGY TISZT: Urak, gyerünk átvenni az autókat.

LÁZÁR: Zoboky, menj te helyettem. *(Lázár és Leviát kivételével valamennyien el.)*

LEVIÁT: Csakhogy már túl vagyok ezen a szörnyűségen.

LÁZÁR: No, csak nyugodj már, hiszen egészen el vagy gyötörve ettől a hecctől. Hadd lássalak csak. *(Megnézi.)* Még mindig csupa láz vagy.

LEVIÁT: Ó, már semmi, semmi. Most már egyetlenegy boldogság vagyok. Te Lázár, mondd, hogy köszönjem meg neked, hogy itt úgy ott-hon vagyok? Mivel érdemeltem ezt én az Istentől? Hogy így élhetek itt köztetek.

LÁZÁR: Csak semmi hálálkodás!

ZOBOKY *(jön vissza)*: Főhadnagy úr, neked is jönnöd kell az autókhoz.

LEVIÁT: Akkor megyek én is.

LÁZÁR: Te csak maradj. Mindjárt beküldöm a Feketét. Legalább hadd adjon neked valami csillapítót. Addig csak ülj le, és hallgasd a gramofont. *(Visszafordulva.)* Majd hívlak, ha szükség lesz rád. *(Zobokyval együtt el.)*

LEVIÁT *(áll egy ideig, homlokát simítja, majd a szívéhez nyúl és úgy figyel rettentő szívdobogását)*: Hogy dobog!... ez a nyavalyás, gyöngye szív... *(Egészen elernyedve leül, magába roskad.)*

FEKETE *(főorvos jön)*: Nos, hogy vagyunk?

LEVIÁT *(kibúzza magát)*: Köszönöm, főorvos úr, ne fáradj. Csak a Lázár aggódik. Nincs már semmi bajom.

FEKETE: No azért csak mutasd a pulzusodat.

LEVIÁT: Lehet, hogy még kissé izgatott vagyok...

FEKETE: Sohase árt. *(Óráját fogva vizsgálja Leviát pulzusát.)* Szeretnék veled egyszer komolyan beszélni.

LEVIÁT: Kérlek szépen.

FEKETE: Majd egyszer. Tudod, én is végighallgattam ezt az egész históriát a zsidóságról. Mellesken: én is zsidó volnék.

LEVIÁT *(nagy meglepetéssel)*: Igazán?

FEKETE: De én már diákkoromban kikeresztelkedtem. Elég teher itt belül a zsidóság. Legalább kifelé levettem. Elég harc amúgy is az élet. *Breuer, aki közben már egyszer a konyhaajtó felől benézett, most halkan bejön és megáll az ajtóban)*

LEVIÁT: Ki az?

FEKETE: No csak jöjjön be, legalább a maga dolgát is elintézzük.

LEVIÁT: Maga az, Breuer? Mit akar?

BREUER: A kadét úrral... szeretnék beszélni... alássan kérem...

LEVIÁT (*igen hívősen*): Én nem vagyok kadét, csak kadéthelyettes. Mit akar?

BREUER: Lehetséges volna... négyszemközt... egy-két szó...

LEVIÁT (*fojtott indulattal*): Micsoda, négyszemközt? Nekem magával nem lehet semmi négyszemközt.

BREUER: Én csak úgy gondoltam... kérem alássan...

LEVIÁT: Persze, Breuer úr már megszagolta, hogy a Leviát, az új szakaszparancsnok, az is zsidó. Most jön a négyszemközt. Mint zsidó a zsidóhoz, ugye?

BREUER: Bocsánatot kérek... én nem úgy jöttem... én tudom, hogy a kadéthelyettes úr szakaszparancsnok, én meg csak közlegény vagyok, én csak jelenteni jöttem, hogy beteg vagyok.

LEVIÁT (*barátságosan*): Beteg?... Úgy?... Értem már ezt a betegséget. Frontiszony, mi? Újra szeretne lógni. Lógás miatt küldték ide hozzánk néhány hete, s most, hogy veszélyesebb állásba megyünk, már bűdös magának a levegő, mi? És megint szeretne lógni. Én is zsidó, te is zsidó, hát erressz! De itt a falnak ment nálam. Érti?

BREUER: Bocsánatot kérek, de én valóban beteg vagyok. A Blum hadnagy úr is tudta. A főorvos úr is megvizsgált már, ő mondta, hogy egyedül nem tehet semmit, menjek a parancsok úrhoz. Ha ő is bizonyítja a betegséget...

Fekete bólogat.

LEVIÁT (*közbevetésként*): Micsoda betegséget?

BREUER: A társaim, akik velem alusznak, ők is tudják. Ők is bizonyítják.

LEVIÁT: A bajodat mondd!

BREUER: Ha a kadét úrnak már előre haragudni tetszik... akkor hogyan mondjam?

LEVIÁT: Ne köntörfalazz, ki vele! Egy szóval!

BREUER: Azt nem lehet egy szóval... bocsánatot kérek... ha a kadét úr csak egyszer érezné azt... amit én...

LEVIÁT (*rávall*): Mondd már!

BREUER: Én... igen... nagyon... félek... félelmeim vannak... mindig...

LEVIÁT: Elég! Ezzel mertél hozzám jönni?!

BREUER: Főorvos úr kérem...

LEVIÁT: Pusztulj, mert... (*Öklét emeli.*)

Fekete int Breuernek, hogy menjen. Breuer el.

LEVIÁT: Ó, a nyomorult!

FEKETE: Igazságtalan vagy. Ez az ember igenis beteg. Magam hívtam ide, akartam veled az ügyében beszélni. De látom, kénytelen leszek Lázárnak szólni.

LEVIÁT: Ezt nem engedem.

FEKETE: Az én kötelességemet?

LEVIÁT: Bocsáss meg. Meg kell értened engem.

Kikötés kell az ilyenek, nem kórház.

FEKETE: Úgy beszél, mint aki nem ösmeri a halálfélelmet.

LEVIÁT: Győzze le!

FEKETE: Voltál már nagyobb harcban?

LEVIÁT: Én?

FEKETE: Például pergőtüzes roamban?

LEVIÁT: Nem, nem még. De mit akarsz ezzel... velem...

FEKETE: Csak annyit, hogy éppen ezért nehéz veled erről az ügyről bővebben diskurálni.

LEVIÁT: Ha ott leszek, se leszek más. Én le fogok győzni minden halálfélelmet, biztosítlak. S amíg a Breuer itt van, az én szakaszomnál, addig neki rólam kell példát venni!

FEKETE: De ha mégsem bírja?

LEVIÁT: Meg kell birkóznia vele! És ha nem bírja, akkor menjen el erről a földről, s ne legyen terhére azoknak, akik közt él és befogadták. Csak nem gondolod, hogy én majd igazolni fogom, hogy Breuer infanterista, mivel zsidó, és nem bírja, tehát tessék hazamenni segédszolgálatra! Jó kis háború! Aztán majd jönnek a többi Breuerok, ők sem bírják valamennyien! No jó kis háború volna ez! A Breuer csak maradjon nálam, majd meglátom, fönt az állásban hogy lesz. Hidd el, kedves doktorkám, nem vagyok vadállat.

FEKETE: Én megtettem a kötelességemet, s még egyszer kérek, gondolkozz azon, amit mondtam, s bánj ezzel a szerencsétlen emberrel irgalmasan.

Breuer óvatosan, kémlelve, félénken bejön.

LEVIÁT: Persze a Breuer úr hallgatózott. Ezt is azért, mert nem bírják az idegei...

FEKETE: A kadét úr azt mondja, hogy majd meglátja fent az állásokban. Nekem most már menem kell, nekünk is fel kell pakolni. (*Breuerhez.*)

Maga pedig majd az állásban jöjjön el hozzám.
No, sok szerencsét. Szervusz. (El.)

Eközben odalenn ismétlődő autódübörgés, túlkölés és a gyülekező katonák nesze ballatozott fel. Most Miklós a konyha felől a pucerekkel nagy csomagokat, ládákat cipél, görget át a színen a bal kijárat felé. Leviát felvezi felőlkabátját és övét. Breuer tanácstalanul áll.

MIKLÓS: No, pucer urak, előre! Gyerünk a pokolba!

1. PUCER: Csak legalább foghattam volna valami kis nőcskét ebben a tetves faluban.
2. PUCER: Én fogtam, de ha nem értik az ember nyelvét. Hiszen ha nem kéne a szerelemhez szó is.

4.

Valakinek el kell menni gázkurzusra a szászaljtól, hát menjen csak gyorsan ^{azt} egy zsidó. Jó alkalom. Csak el, el, akárhová! *Köszönöm! Isten!*

Lásár: Ugyan...ugyan....Bennetek zsidókban nagyobb az érzékenység, mint egy gyerekágyas aszonyban. Mindemítt gyanakodok. Én csak annyit mondok, akárki örülne a te helyedben.

Blum: No csak nem hiszed, hogy busulok. Ostobaság! Nekem csak jó ez az egész. Megyek üdülni! Legfeljebb csak az bánt, hogy mért nem mondta meg nyíltan az öreg? Elvégre erről lehet beszélni...hogyan valaki nem szereti a zsidót...Én sem szeretem például a dörgeműzét, vagy a savanyukáposztát. Ő meg a zsidót nem. Én meg őt sem. Vannak elfogultságok mindenkiiben. Én például rajongok egy kis gajtért, csak azt nem értem, mért teszték úgy, mintha mindent nem tudtátok volna? *szépen eldől!*

Lásár: Én nem is sejtettem. Istenemre mondom.

Leviát: Én még most se akarom hinni.

Blum: Ez a koponya tudja, mit tud.

Leviát: Ez csak egy véletlen lehet.

Lásár: Ördög tud eligazodni bennetek.

Blum: Nem kell itt már eligazodni. Megyek, ez a fő.

1. altiszt /jön/: Főhadnagy urnak jelentem alássan, a szászad vacsorára készen áll.

Lásár: Mindjárt. / altiszt el / *szépen eldől!*

mi minden virul az emberek között...

ics elhárít...

vali...

3. PUCER: Majd megölelheted a digót!

PISTA (jön, bátizsákban a kutyát hozza): No, gyere te is! Szagolhatod majd a gránátot! Ehetsz pattogatott golyóbist! Leszoks az ugatásról velem együtt. Gyere, Breuer, téged is eldugunk valahova, hogy meg ne ijedj!

MIKLÓS: No, csak előre!

LÁZÁR (bangja alulról): Leviát! Leviát!

LEVIÁT (ablakot nyit): Igenis, megyek azonnal!

BREUER: Mért olyan kegyetlen a kadét úr?

LEVIÁT: Mondtam, hogy nem vagyok vadállat. De meg kell tennie a kötelességét, érti?

BREUER: De ha nem bírom! Nem fogom bírni!

Hiszen már itt sem tudok aludni egy percet se!

Mi lesz velem? Ha kadét úr csak egyszer érezne!

LEVIÁT (az ablakhoz, majd a konyhaajtóhoz megy, hogy nincs-e még valaki jelen. Aztán balkabban, fojtottan): Azt hiszi, én nem érzem? Maga szerencsétlen! Én is érzem azt, amit maga.

BREUER: Nem érezheti a kadét úr, különben nem bána így velem. Az isten áldja meg a kadét urat. (Sírva fakad.)

LEVIÁT: Emberelje meg magát. Mondottam, hogy én is érzem, meg kell lenni a kötelességnek! Hallotta? A pucerek is röhögtek magán, a zsidón. Nem szégyelli magát?

BREUER: De az életem... az életem... a félelem...

LEVIÁT: Bennem is megvan... azt hiszi... én tudok aludni? A doktor előtt nem mondtam, senki előtt, érti? Magának sem szabad többé! Senki sem szabad tudni! Legyőzi, úgy, mint én! Egy ideig majd nehezen megy, aztán könnyebben. Amit a doktor úr mondott, arra ne is gondoljon. Ezt csak ő találta ki. Hogy kikeresztelkedhessen. Hogy ne kelljen törődni a többi zsidóval. De én törődni akarok magával is – a lélek a fő, az akarat!

BREUER: Nem... nem... azt a kadét úr nem érezheti...

LEVIÁT (még balkabban): Nem akarom mutatni... de hogy lássa, hogy én is érzem, ide nézzen! Ezzel szoktam magam csillapítani. Látja? (Mu-

atja a brómos skatulyáját.) No, csak ne nyögjön. Én nem akarom a maga vesztét. Nem lesz semmi baj. Csak fel a fejjel mindenki előtt! Azt akarja, hogy azt mondják utánunk: ni a gyáva zsidók?! Mind hátul vannak!

BREUER: Én inkább...

LEVIÁT: Csitt! Velem jön... No jöjjön, keljen fel... barátom... *(Felemeli és vele együtt el.)*

Függöny

II. felvonás

Szín: A csillagalagútban Lázár századának állása. Boltozatos sziklából robbantott kaverna. Jobbra a sziklafal mellett egymás felett három sor priccs húzódik, ez Leviát szakaszának lakóbelye. Balra sátorlap-függönnyel elválasztva van Lázárnak a négy szakaszparancsnokának a lakása: öt priccs egymás felett. A legaló Lázaré, azután következik Zobokyé, Barcsé, Üvegesé a legfelül Leviaté. Az öt priccs fejtől támaszkodik a sziklához, gallyakkal van feltöltve és pokróccal borítva. A sziklából az ágyak mellett egy durva asztallap bújik elő, amelyen két szál gyertya ég. Följebb, egy sziklába vert szögéről kézilámpás lóg alá. Az asztalon, a néhány szögön meg egy rövid polcon bútiszék, csajkák, könyvek, töltények, fegyverek stb. Az asztal alatt egy láda kézigránát a egy láda világítórakéta. A legénységi oldalon, szemben Lázárékkal a priccs tetején telefonisták tanyáznak. Itt is ég egy lámpás ég, de mindez korántsem bonthatja meg a mélységes homályt, mely az egész kavernában uralkodik, a amely a legénységi oldalt szinte teljesen elfedi. A két oldal közt széles út, amely a fenéken egy sziklába vájt lépcsőhöz vezet. A lépcső eltűnik a magában. Ez vezet az árokba. A lépcső előtt a kaverna elágazik, jobbra és balra hasonló kavernába nyílik, ahol a század és a zászlóalj többi része lakik.

ZOBOKY *(középen, munitió-ládákon ül, és a lénungot fizeti a legénységnek. Üveges segít neki előkészíteni a pénzt. Barcs az ágyon ül, és levelet ír, Gubás őrmester a legénységre ügyel, amely kettesével hátrafele sorban állva várja, hogy rá kerüljön a sor. Mikor a függöny*

felmegy, kés szünet. Zoboky a fizetési lapstromot nézi):

Az én szakaszom akkor... akkor hát megkapta a lénungját. Most jön a Leviát kadét úré. Gubás!

GUBÁS: Parancs!

ZOBOKY: Hányan vannak kint a kadét úrral az árokban?

GUBÁS: Tízen, hadnagy úr. Itt van a nevük, e. *(Cédulát tesz Zoboky elé.)*

ZOBOKY *(Üvegeshez):* Olvasd csak, kérlek. Én meg majd bekerítem őket.

ÜVEGES *(olvassa):* Egy Ispán Gergely, kettő Méhes Gábor, három Hidas Péter, négy Kóródy János, öt Eleven Imre, hat Székely Antal, hét Pergő István, nyolc Lányos Dani, kilenc Szücs Gergely, tíz Istvánfy Gyula.

ZOBOKY: Így. Ezek majd megkapják a lénungot, ha bejönnek a kadét úrral. Most a többiek előre!

GUBÁS *(kiáltva):* A kadét úr szakasza jön. Itt vagytok mind?

HANGOK: Itt vagyunk! Megvagyunk!

ZOBOKY: No, akkor egymás után! *(Ahogy olvassa őket, mindegyik „jelen”-t kiált, előlép, elvezi a pénzt, aztán jobbra el.)* Szives Antal, Nagy János, Kaporó Gáspár, Rudas Péter, Illés István, Breuer Ignác.

DOMOKOS: Itt – én vagyok.

ZOBOKY: Mi a? Te vagy a Breuer? Tudtommal te a Domokos vagy.

DOMOKOS: Az vagyok, jelentem alássan. Csak-hogy megkért engem a Breuer, hogy én venném át helyette a lénungját, mert hogy ő előbb volt szolgálatban, aztán elfáradt, mondotta, hát megkért, hogy hagynám aludni.

ZOBOKY: Ördög látott ilyen Breuert, aki alszik, mikor pénzt láthatna! Megmondtam, hogy mindenki maga vegye át a pénzét! Mit vállalsz ilyen magadra?

DOMOKOS: Máskor nem fogom vállalni, jelentem alássan.

ZOBOKY: Ne is vállald! No most csak vidd! *(Domokos már elvitte a pénzt, és megy, amikor Zoboky hirtelen utána kiált)* Megállj csak, gyere vissza!

DOMOKOS *(visszajön):* Parancs, hadnagy úr.

ZOBOKY: Hallod-e, nincs valami köztetek azzal a Breuerral?

DOMOKOS: Nincs semmi köztünk, hadnagy úr. Csakhogy éppen megkért.

ZOBOKY: Nekem nagyon gyanús, hogy te ilyen jóba vagy vele.

DOMOKOS: Nem vagyok én semmi jóba övele.

ZOBOKY: Ahogy én téged ismerlek, nem szoktál te ilyen szíves lenni. Ügye Gubás?

GUBÁS: Hát nemigen szokott.

ZOBOKY: Még a faludbelivel se. A szakaszodbélivel se. Csak éppen ezzel a Breuerrel volnál ilyen szíves?

DOMOKOS: Ha ő kért meg... csekély szívesség ez. Azért, mert zsidó, azért én még tehetek neki ilyen csekély szívességet...

ZOBOKY: Hallod-e Domokos: nem seftelt veled valamit az a Breuer?

DOMOKOS: Nem sefteltünk mi, jelentem alássan.

ZOBOKY: Mondd meg egyenest, akkor nem lesz semmi bajod.

DOMOKOS: Nem seftelt ő vélem. Tessék megkérdeni őtet.

ZOBOKY: Dehogy kérdem én őt! Téged kérdelek! Mit vett meg tőled? Mit adtál el neki? Pótlék húskonzervát, vagy kétszersültet? Vagy talán a kincstári fehéreneműdet? Valamit megvett tőled! Ne hazudj, mert úgymint rájövök!

DOMOKOS: Megvan nekem mindenem, hadnagy úr.

ZOBOKY: Látom az arcodon, hogy hazudsz! Most még időbe van, ha bevallod! De ha megnézem a hátizsácodat, akkor már késő lesz! Hallod-e Domokos, beszélj!

DOMOKOS: Nem hiányzik nekem semmi. Meg is mutatom én mingyárt a hadnagy úrnak. (*Indul.*)

ZOBOKY: Itt maradsz! Majd hogy most gyorsan visszakerd tőle, amit eladtál neki! Vagy hogy összebeszélj vele! Hogyisne! Gubás! Menjen csak maga, és hozza ide azt a hátizsákot. A Beuert pedig senki fel ne merje költeni.

GUBÁS: Igenis, hadnagy úr. (*El*)

ZOBOKY: No, még mindig tagadsz?

Domokos konokul hallgat.

ZOBOKY (*kiőr*): Az Istenedet! Hát nem szégyelled magad? Még itt is hagyod seftelni a Breuert? Az ellenség előtt? Eladsz neki kincstári holmikat? Aztán, ha már megtetted, nincs benned annyi emberség, hogy őszintén bevallanád, ahogy egy őszinte, becsületes, magyar katonához illik? Hazudsz, mint egy kölyök, ahelyett, hogy kiállnál egyenesen: igenis megtetted, tessék engem is, őt is megbüntetni! No, beszélj!

Domokos konokul hallgat.

ZOBOKY Ő vett rá a seftelésre, vagy te fordultál hozzá?

Domokos m. f.

ZOBOKY: No jó. Majd megtudok én mingyárt mindent.

GUBÁS (*bozza a hátizsákokat*): Tessék, hadnagy úr, ez az övé. (*Letelezi Zoboky elé.*)

ZOBOKY Hallod-e, még mindig nincs késő.

GUBÁS No, Domokos, csak gyorsan ki a beszéddel! Úgymint megtud mindent a hadnagy úr.

Domokos m. f. kús szünet,

ZOBOKY: A becsületed már odavan. No lássuk csak. (*Kibontja a hátizsákokat, és egymás után rakja ki belőle a holmikat.*) Egy, kettő gulyás, egy fasírt – a konservák látom megvannak. A kétszersült is. Hát a pótkávé? Az is itt van. No, most a fehéreneműek. Egy, kettő, egy, kettő – megvannak. Az érmelegítő, a kapcák... No látom, mindened megvan, de én mégsem hiszem, hogy tévedtem volna. (*Turkál a zsákokban, majd kiönti az egész tartalmát, s megakad a szeme az összevissza bogozott fűszeres zacskón.*) Mért van ez a fűszeres zacskó úgy összevissza bogozva? Mit tartogatsz ebben? Aha! Elpirultál! Bontsd ki csak! Remeg a kezed!

Domokos kibogozta a csomagocskát.

ZOBOKY: (*kiönti a tartalmát*): No lám! Te a paprika közt gyűrűt tartogatsz? Aranygyűrű? (*Megnézi*) Jegygyűrűt? A Breuer jegygyűrűjéért? (*Megdöbbenéssel.*) Te loptál? Te ezt loptad tőle?

DOMOKOS: Nem, hadnagy úr kérem.

ZOBOKY: Akkor hogy került hozzád?

DOMOKOS: Ő adta nekem.

ZOBOKY: Ő adta? Ő osztogatni szokta a jegygyűrűt? Mit adtál érte? (*Kús szünet, aztán kitör.*) Megmondd, mert összetörlek!

DOMOKOS: Azért adta... mert hogy... én helyettesítettem... őt... éccaka... az előőrsön...

ZOBOKY (*elbűlve*): Mi??? Te bitang!! Te árulod a szolgálatot?! Dögölj meg! (*A revolveréhez ugrik, de Üveges elkapja előle, odaadja Barcsnak, aki ráfekszik a revolverre, Zoboky egymás után birkózik velük.*) Ideadjátok!

ÜVEGES: Jancsikám, kérlek...

BARCS: Ne fojtogass!

Zoboky elfordul tőlük, de teljes baraggyával Domokos felé fordul, és egy egész muntációs ládikát vág feléje, Domokos azonban félreugrik, mire Zoboky puwzta kézzel roban rá, és a földre sújtja.

DOMOKOS: Meg... fojt... had... nagy... úr...

ZOBOKY: Árulod a szolgálatot a zsidónak?! Gyűrűért?!

Barcs és Üveges nagy nebezen leszedik Zobokyt Domokosról.

ZOBOKY: Hol van az a Breuer?! Idehozzátok!
(*Kiált.*) Breuer!

HANGOK (*hátrafele továbbad*ják, *ismétlik*): Breuer! A hadnagy úrhoz!

GUBÁS: Mingyárt idehozom én. (*Sietve el.*)

ZOBOKY: Még itt sem lehet nyugtom a gyűrűktől? (*Domokoshoz.*) Hát ezt tetted az én szakaszomban?

DOMOKOS: Ha én nem tettem volna, megtette volna más is, hadnagy úr kérem.

ZOBOKY: Más is megtette? Beszélj, ha még élni akarsz!

DOMOKOS: Hát – megtette...

ZOBOKY: Ki még? Kicsoda? (*A legénységhez*)
Azonnal ide álljon, aki még megtette!

ÜVEGES: No, legények, nem hallottátok? Álljatok elő, és tegyétek ki a holmit, amit a Breuertől kaptatok. No, csak gyorsan, amíg nagyobb baj nem lesz belőle!

HANGOK (*a legénységből, ahogy egymást biztatják*):
No állj már ki... ne haragítsátok őket... (*Még két legény előáll, s kitesznek a gyűrű mellé még egy gyűrűt és egy nyakláncot.*)

ZOBOKY: Kocsis – te is? Fűzess, te se szégyelled? Hát hárman vagytok, szép legények? Te Barcs, menj csak át a Lázárért gyorsan, a harmadik századnál van látogatóban. (*Barcs el.*) Mi van azzal a Breuerral?

GUBÁS (*jön*): Jelentem alássan, a Breuer elfutott.

ZOBOKY: Elfutott?

GUBÁS: Azt mondják az emberek, akik mellette voltak, hogy mikor a hadnagy úr először kiáltott, felébredt, merthogy aludt a helyén. A többiek akkor unszolták, hogy álljon elő, de ő csak elfutott egyszerre.

ZOBOKY: Nem volt senki, aki visszafogta volna?

GUBÁS: Vót. – De már késő vót. – Olyan hirtelen tette. A második század fele futott. De én már küldtem, utána három embert. Itt lesz ő rögvest, kérem alássan.

ZOBOKY: No, maga is jól vigyázott az embereimre.

GUBÁS: Megkövetem hadnagy urat, mikor pihenésük volt az embereknek, nem nézhettem mind egyiknek a pokróca alá. Erre nem gondolhattam.

Lázár Barccsal jön.

ZOBOKY: Hallottál már ilyen dögvészt?

LÁZÁR (*a legénységhez*): Mit csináltok ilyen disznóságot?

DOMOKOS: Nagyon mutogatta a gyűrűt, százados úr, kérem.

KOCSIS: Szegények vagyunk mink nagyon otthonról.

FÜZES: Nem nehéz a szegényt elcsábítani.

LÁZÁR: No persze! Most mind ártatlan báránycák vagytok, akiket elcsábított az ördög! Úgy látszik, még mindig nem tudjátok, hogy mit csináltatok, különben nem adnátok ilyen válaszokat!

DOMOKOS: Nem hittük volna, hogy olyan nagy vétek lesz belőle.

LÁZÁR: Soha senki más helyett nem állhat előőrson! Azért vagytok beosztva pontosan. Mert ha te, Domokos, először kint voltál a Zoboky hadnagy úr fél szakaszával négy óra hosszat, az éppen elég egy embernek az előőrson, ahol a legkisebb neszre, moccanásra halálosan kell ügyelni. Ha most még utána megint kimégy a Breuer helyett a gyűrűért ebben a nagy hidegben, megint négy óra hosszat, már nem fogsz tudni ügyelni, ahogy kellene, vagy éppen le is álmosodol, aztán ha meglepnek, s nem tudsz jelt adni, mi lesz akkor itten? Erre ti nem gondoltatok?

Szünet. Majd hátul sugdolózás keletkezik.

LÁZÁR: Mit sugdolóztok ott hátul? Téglás? Árvai?

TÉGLÁS (*a legénység közül*): Nem sugdostunk mi.

ÁRVAI (*a legénység közül*): Csak mondd meg! Mit szégyelled? Az embernek csak szabad gondolkodni! Eleget verekedtünk becsülettel két évig!

LÁZÁR: Állj elő és beszélj!

ÁRVAI (*előlép*): Engedelmevel a százados úrnak, én csak azt mondtam, hogy nagyon szomorú, hogy még itten is kimenthette magát a gyűrűjével a zsidó.

LÁZÁR: Zsidó, vagy nem zsidó, egyik se teheti, aki katona.

ÁRVAI: Megkövetem a nagyságos urat, de ő, a Breuer, eztet mégiscsak azért tehetette, merthogy zsidó. Azért mondtam, hogy itt a hiba. Ha nem volna zsidó, nem tehetette volna.

LÁZÁR: Beszélj egyenesen.

ÁRVAI: Csak aztán bajom ne legyen belőle, százados úr kérem.

LÁZÁR: Semmi bajod nem lehet, ha igazat beszélsz.

ÁRVAI: Akkor hát meg is mondom én egyenesen, hogy tudtunk mi többen is erről a dolgról, akik egymás mellett aludtunk, a Domokossal, a Füzessel meg a Kocsissal.

LÁZÁR: Aztán mért nem jelentettétek?

ÁRVAI: Mert hát azt gondoltuk, hogy nem lehetetlen, hogy talántán... a tiszt urak is tudnak erről!

LÁZÁR: Miket beszélsz?

ÁRVAI: Én csak azt mondom, amit akkor gondoltunk, mikor ez először esett meg. Tessék engem most már meghallgatni, mert a többiek úgyse mernek beszélni.

LÁZÁR: Beszélj.

ÁRVAI: Tetszik tudni, először... hozzám fordult a Domokos, hogy hát a zsidó ezt meg ezt ajánlotta neki a gyűrűvel. Én aztán mondtam neki, ugyanúgy, ugyanazt, amit előbb a százados úr. Elég volt neked egyszer a szolgálat, ne menj te még egyszer a Breuer helyett, nem lehet ezt kétszer csinálni, meg aztán főképpen, ha majd a Leviát kadét úr kimegy vizitálni, aztán meglát téged a Breuer helyén, mingyárt kitudódik az egész turpisság a gyűrűvel. Aztán nagy bajok lesznek abból.

LÁZÁR (*Domokoshoz*): Mondotta neked ezt az Árvai?

DOMOKOS: Igenis, százados úr.

ÁRVAI: Akkor azonban odajött a Breuer, aszondta: Nem kell félni, mer a Leviát kadét úr úgyis tud erről a dologról, elnézi ő azt. Mondom: mér nézné? Azt mondja: hát, csak úgy, elnézi. Mondom: talán azért, mer ő zsidó? És hogy a zsidó a zsidónak nem vájja ki a szemét? Asszondja, csak legyünk nyugodtak, elnézi. – Hát, mondtam én, tudom, hogy zsidó elnéz sokat a zsidónak, de azt már mégse hiszem, hogy ez ideki is megtörténhetne, a kadét úr meg a Breuer közt, a szolgálatban. – A Breuer biztosan hazudik. Ő azonban addig esküdözött, hogy így meg úgy, meg hogy ő nem is merné tenni, ha nem volna benne biztos, addig, addig, hogy hát a Domokos azt mondta: talán nem is igen hazudik. Talán ideki is elnéz a zsidó a zsidónak sok mindent. Meg hogy ő szívesen vinne egy gyűrűt a menyasszonyának, meg hogy sok pénz egy ilyen súlyos gyűrű... Én mégse tanácsolom, mondtam. – Ő azonban mégis elment a Breuer helyett. No, gondoltam, most aztán igazán kíváncsi vagyok erre. Mikor aztán visszajött a Domokos, dögfáradt vót, majdhogy el nem esett, de azért mosolygott, hogy igaza vót ám a Breuernak, mert mikor a kadét úr jött inspiciálni, igaz, hogy az arcába világitott a lámpással, de egy szót sem szólt, csak ment tovább.

LÁZÁR (*Domokoshoz*): Így volt ez?

DOMOKOS: Így, kérem alássan.

ÁRVAI: No, mondotta, hát akkor a zsidónak ideki is jó dolga van a gyűrűjével, de azért mikor beszéltem a Gyufás komámmal, kérdeztem őtet, hogy talán mégiscsak jelenteni kéne ezt a hadnagy úrnak, vagy éppen a százados úrnak, mert az mégse lehet, hogy a zsidó tiszt úr kiengedje a Breuert a szolgálatból. Mentünk is aztán együtt a Gubás őrmester úrhoz, ő azonban azt mondta...

LÁZÁR: Megállj csak. (*Gubás*.) Gubás, mondja csak maga tovább. Mit mondott?

GUBÁS: Hát... én azt mondtam... itt csak kétféle lehetőség van: első a rosszabbik, hogy nemcsak a Leviát kadét úr tudja, hanem a többi tiszt úr is...

ZOBOKY (*felugrik, kitör*): Ilyet merészelt gondolni rólunk?

LÁZÁR (*visszatartja Zobokyt*): Hagyd, kérlek...

GUBÁS: Azt mondotta a százados úr, hogy bátran beszélhetem az igazat, akkor most ne tessék szigorú lenni, a százados úr is az igazságot akarja.

LÁZÁR: Beszéljen csak egész nyugodtan.

GUBÁS: Én csak azt mondom, amit akkor gondoltunk. Akkor azt gondoltuk, minthogy a tiszt urak mind olyan jóba vannak a Leviát kadét úrral, de legkülönösebben a százados úr, hát talán a Leviát kadét úr megkérte a tiszt urakat, s ők megengedték neki, hadd pártolja a zsidáját. S akkor jobb, ha mi csak hallgatunk. – A másik az, hogy csak a Leviát kadét úr tud róla magában. De itt is, ő megint csak jóba van a tiszt urakkal, hát megint csak nem volna tanácsos jelentést tennie ellene. Ezt mondtam én szórul szóra, jelentem alássan.

LÁZÁR (*Árvaiboz és a többiekhez*): Így volt ez?

ÁRVAI: Egészen így, jelentem alássan.

LÁZÁR: Szeretem, hogy legalább egyenesen beszéltek. Azért persze nagyot vétkeztek, s főképp abban, hogy nem tettek jelentést nekem – különösen maga, Gubás őrmester. Merthogy mi tisztok szolgálaton kívül hogy vagyunk egymással, azt sohasem szabad tekinteni. Szolgálatban viszont sohasem láthattak semmiféle kivételezést az én századomban. S ha veletek ez egyszer kevésbé szigorúan fogok bánni, mint ahogy megérdemlitek, azt csakis azért teszem, mert számot vetek gondolkozástokkal, a körülményekkel, ahogy mindez történt. Főképpen pedig azért, mert remélem, hogy soha többé ez meg nem fog

ismétlődni. Ti is tudjátok, hogy támadás előtt állunk, minden pillanatban jöhet a parancs támadásra, s aki ilyenkor vét a szolgálat ellen, az ezerszeresen vét. No, most menjete. (*A legénység el, csak Gubás marad.*) Ha a Breuert előkerítették, jelentse, Leviát kadét úrért azonnal menjen ki valaki az árokba, s mondja, hogy jöjjön be. (*Gubás is el.*)

Hosszú szünet.

ZOBOKY: No, most dédelgethetjük tovább az öcskösödöt. No, öcskösöm! No, galambom! No, angyalom! Van-e elég hús a gulyáskádban, van-e elég rum a feketédben? Adjatok neki erősebb bakancsot, jobb pokrócot, a szél se érje. Pfuj! Hogy megundorodtam tőle! Halálosan!

ÜVEGES: Hihetetlen! Ilyesmit tenni!

BARCS: Felfordította az egész századot!

ZOBOKY: Irgalmatlanul kell vele eljárnod!

LÁZÁR: Nem tudhatta, mit cselekszik. Gondoljátok meg. Gondold meg Zoboky: elvégre még tegnap a kulacsodból itattad.

ZOBOKY: Nem is iszom abból többé (*Levágja a kulacsát és rátapos.*)

LÁZÁR: Tegnap még valamennyien jópajtaszként kezeltük.

ZOBOKY: Annál rosszabb a mi buta szívünknek.

LÁZÁR: És fiatal! Fiatal!

ZOBOKY: Annál undokabb, aki fiatalon tesz ilyet!

LÁZÁR: Megbotlott ez egyszer. Súlyosat botlott, nem mondom, de azért ti se ítélnétek el ilyen szigorúan, ha tesztem fel, nem volna zsidó, s az a Breuer sem az.

ZOBOKY: Hát miért tette ezt, ha nem azért, mert zsidó! Persze hogy a zsidót utálom benne! Aki zsidójával cimborál! Még itt is, az ellenség előtt a szolgálatban!

LÁZÁR: Teljesen átveszed a legénység gondolkodását.

ZOBOKY: Mert igaz. Te is tudod – utolsó szóig igaz. Te is tudod, hogy sohasem volt elnéző a kadét úr az embereivel.

LÁZÁR: Azért sohasem bánt velük rosszul.

ZOBOKY: De elnéző sem volt. Csak ezzel a Breuerrel, a zsidóval! Ez csücsüljön, aludjon, a többi szolgáljon neki gyűrűért! Fagyjon meg, döggöljön meg! Az arcukba világított, s nem szólt! Mert ti csak álljatok, de a zsidó hadd pihenjen! Nem kérdezett, mert tudta, mi van mögötte! Gyűrű, avagy pénz! De ti csak álljatok, csak a zsidó pihenjen! Mindég csak strammul, stram-

mul! De a zsidaja, az csak aludjon! Ott behunyom a szemem, aztán hadd keveredjék piszokba a Lázár, a Zoboky, a Barcs, az Üveges, az egész század!

LÁZÁR: Hiába, no! Úgy látszik, zsidó és zsidó közt van valami erősebb kötelék, még itt is. Mindenütt. Ami nekünk szokatlan. S amit talán sokkal nehezebb elvágni egy fiatal gyereknek, mintsem azt mi gondolnók. Ő maga is biztosan szégyellte ezt, azért titkolta. De ha nem tudta legyőzni... Ez a vézna, gyáva, nyomorult Breuer, talán agyonkönyörögte... Legyünk inkább gavalérok ez egyszer, s ne büntessük olyan súlyosan azt a gyereket.

ZOBOKY: Itt nincs helye többé semmiféle gavalérságnak! Én voltam az első, aki mindig úgy bántam vele, mint valami hímes tojással. Pedig az apámat is zsidópénz ölte meg! Mégis mindig úgy bántam vele, mint még senkivel itt katonáéknál! S a Barcs is, az Üveges is! Terólad nem is beszélek! Egészen a szívedbe fogadtad! S most egész közönségesen megmart, megcsalt, becsapott minket! Nemcsak a századot, nemcsak a legénységet, hanem igenis engem, személyesen, személyesen árult el! És titeket is! És ráadásul megcsúfolta a szolgálatot, a rangot, mindent! Most kitűnt, hogy egyetlenegy bitang zsidó több neki, mint itt az egész mindenség! (*Hosszú szünet.*) Kíváncsi vagyok ezek után, mit akarsz tenni vele.

LÁZÁR: Meg kell értenetek: én elsősorban nem őt védem, hanem a szolgálat érdekére gondolok. S ez azt parancsolja, hogy a lehetőség szerint magunk közt maradjon ez az egész. Mert ez nemcsak a Leviát szégyene, hanem a miénk is.

ZOBOKY: Nem – ez csak az övé! A mi szégyenünk csak a hiszékenység! Régi magyar szégyen – bátran vállalhatjuk.

LÁZÁR: No jó. De most képzeld el, ha én ezt az ügyet a Vértessy elé viszem.

ZOBOKY: Nem is tehetsz mást.

LÁZÁR: De ti tudjátok, hogy ő milyen fanatikusa a szolgálatnak.

ZOBOKY: Valamennyien azok vagyunk.

LÁZÁR: Hogy milyen sokra tartotta mindig a mi századunkat.

ZOBOKY: Mi se adtuk el egy fabatkáért.

LÁZÁR: De azt is vegyétek, hogy hogyan bánt mindig Leviáttal. Most nevezte ki kadéthelyettesnek. Hiszen a haját fogja tépni szégyenében. Hogy ilyesmi történhetett az ő zászlóaljában, és

éppen ezzel a Leviáttal – minek felkavarni ezt a derék embert?

ZOBOKY: Én is téptem a hajam. – Te is. Tépje ő is. Ki kell vágni ezt a fekélyt!

LÁZÁR: S amit legkevésbé gondolsz meg: Leviát már tisztnek számít. S amit tett, hogy a legénységgel tudatosan meg engedte szegni a szolgálatot, ez nem számíthat kihágásnak, ezt Vértessy sem intézheti el a saját hatáskörében. Ha eléje viszem, ő is kénytelen lesz továbbadni, egész a brigád haditörvényszékig. Kénytelen lesz odavinni, s kénytelen lesz ott pirulni valamennyiünkkel együtt. Ezt nem szabad engedni.

ZOBOKY: Én is adok annyit a jó hírünkre, mint te, vagy a Vértessy. De én lefele is gondolok, a legénységgel. S az igazi szégyen s romlás nem a hadbírótság miatt lenne, hanem akkor, ha itt, magunk közt elfojtanánk ezt az ügyet. A legénységnek látni kell, hogy nincs különbség, s különösen nem a zsidókkal. Itt csak egy bánásmód lehet! Vértessy elé, onnét a haditörvényszékhez, a Breuerjával együtt! Le a rangjával, az önkéntességével, s mint közlegény előre! S ezt meg kell tudni az egész legénységnek, különben én nem vállalom többé a szakaszomat!

BARCS: Teljesen igaza van a Zobokynak...

ÜVEGES: Itt nincs más út! Én is azt mondom!

LÁZÁR: Én csak azt akarom, hogy megóvjuk a jó hírünket, s ne legyen a büntetés nagyobb, mint a bűn.

ZOBOKY: Én pedig azt mondom, ha nem bánsz vele érdeme szerint irgalmatlanul, ahogy mondtam, akkor kénytelen leszek szembehelyezkedni veled, amire még álmomban sem gondoltam soha! Olyat fogok tenni, amit valamennyien meg fogunk bánni! Ha bejön, én lelövöm, mint egy kutyát, s aztán vihetsz engem a hadbírótság elé!

Hosszú szünet.

LÁZÁR: Légy nyugodt. Olyan büntetést fog kapni, amivel valamennyien meg lesztek elégedve.

ZOBOKY: S ha mégsem.

LÁZÁR: Ha csak egyetlenegy valaki mondani fogja közületek: ez nem igazság, akkor minden úgy legyen, ahogy te akarsz.

ZOBOKY: Kérlek alássan.

LÁZÁR: Most már csak a többit bízatom rád, s ha bejött, hagyjatok vele egyedül néhány percig. Te pedig, Zoboky addig fizesd ki a legénységnek a lénungot, aztán ha Leviát jön, ne szólja-

tok hozzá, csak küldjétek ide. A Breuert pedig ha megkerült, őriztessétek külön, hogy ne beszélhessen az emberekkel.

Valamennyien el Lázár kivételével, aki egy ideig fel-alá jár, majd a gyűrűket nézi. Aztán

LEVIÁT *(be)*: Parancsolj, százados uram.

LÁZÁR: Ül csak le ide. *(Leviát leül.)* Aztán mondd csak: mikor a te szakaszod volt éccakai előőrson, mindig lelkiösmeretesen felülvizsgáltad az őroket?

LEVIÁT Igen. Vizsgáltam őket.

LÁZÁR: És nem vettél észre soha semmi rendellenességet? Hogy valaki állandóan hiányzik? S hogy mindig mások tartják helyette a szolgálatot? Mások, a Zoboky szakaszából? Breuer helyett. Nem tűnt ez fel neked? Nem tudtál erről semmit?

LEVIÁT *(nebezen)*: Tudtam... bevallom...

LÁZÁR: És sohasem néztél a dolog mögé?

LEVIÁT: Nem néztem.

LÁZÁR: Egy ízben sem gondoltál arra, hogy a Breuer gyűrűvel, pénzzel vesztegette meg azokat az embereket?

LEVIÁT *(elbűlve)*: Gyűrűvel?... Meg... vesztegette?

LÁZÁR: A lénungfizetésnél jött rá a Zoboky. Épp az imént. – Tehát erről te nem tudtál.

LEVIÁT: Nem. – Gyűrűről, pénzről nem tudtam.

LÁZÁR: S mit gondoltál, mikor láttad őket a Breuer helyén a lámpásoddal?

LEVIÁT: Azt hittem, szívességből tették, könyörületből.

LÁZÁR: Miért? Éppen a Breuernek? Mikor soha másnak nem tettek ilyen szívességet?... Hallottál te már ilyen szívességről?

LEVIÁT: Azt hittem, hogy elmondta nekik, hogy fél és reszket mindig, mint ahogy nekem elmondta.

LÁZÁR: Mikor?

LEVIÁT: Még odalenn Volgariában. Mielőtt ide feljöttünk. Az emlékezetes vacsora után. Bejött, mikor a Fekete doktorral beszélgettem, s könyörgött, hogy ő már odalenn fél, nem tud aludni, sem enni, hogy majd megőrül, s hogy tanúi vannak erre, s kért, hogy beszéljek veled az érdekében. Én azonban ellene fordultam. Hogy nem engedek kivételt tenni zsidóval, de ahogy sírt, megszántam mégis, s azt mondtam, csak jöjjön velünk, teljesítse tisztességesen a kötelességét, mert amit az egyik zsidó tesz, az kihat a többire

„s mondtam, hogy majd gondolni fogok rá idefenn.

LÁZÁR: S aztán idefenn újra jött hozzád?

LEVIÁT: Igen. Jött. Hogy nem tud kimenni az előőrsre. S mikor elutasítottam, könyörgött, s mikor nem engedtem, azt mondta, hogy nem bírja, s kénytelen lesz megszökni.

LÁZÁR: És te erre?

LEVIÁT: Én a lelkére próbáltam beszélni, gyöngéd-
den, keményen, mindenféleképpen, mert iszo-
nyúan szégyelltem, hogy éppen az én századom-
ból és éppen egy zsidó szökjön meg. És szántam
is, hogy éppen egy zsidó legyen ilyen nyomorult.

LÁZÁR: Tehát a szökésével és könyörgésével ad-
dig zsarolt, míg csak te?

LEVIÁT: Míg én a szegyénytől, az undortól és a szá-
nalomtól már nem tudtam nézni, nem tudtam
hallgatni, s azt mondtam: hogy tégy, amit akarsz,
eriggy.

LÁZÁR: No és?

LEVIÁT: Mikor aztán legközelebb az örök vizs-
gálatánál egy másik embert láttam a poszton,
nem szóltam. Gondoltam: ha ezek a kérges, egy-
szerű emberek megkönyörültek rajta, én ne le-
gyek hozzá könyörületes? De hogy gyűrűt adott
volna – erre álmomban sem gondoltam.

LÁZÁR: Rosszul tetted, hogy elnézted. Ezt itt nem
lehet. Te megkönyörülsz rajta, de ki könyörül
meg a többieknek? Ha nincs, aki megkönyörül-
jön valamennyiünkön, akkor neked nincs jogod
megkönyörülni egyetlen emberen sem.

LEVIÁT: Értem... gyöngye voltam... többé nem
fogom tenni.

LÁZÁR: Jó. De ez itt most nem elég. *(Szünet.)* Ez
az ügy sajnos sokkal mérgesebb. Neked is tud-
nod kell, hogy miért.

LEVIÁT: Nem tudom, bocsáss meg, százados
uram.

LÁZÁR: Nem tudnád? Valóban?

LEVIÁT: Becsületesemre – nem tudom.

LÁZÁR: Ugyan, ugyan. Gondolkozz egy kicsit, s
rá fogsz jönni. *(Mégint szünet.)*

LEVIÁT: Gyötrődöm, de nem tudom.

LÁZÁR: Nono.

LEVIÁT: Csak nem arra gondolsz, hogy mert zsidó
vagyok? És mert a Breuer is az?

LÁZÁR: Ez az, látod.

LEVIÁT: De hiszen másnak is megettem volna.
Akárkinek! Ha úgy jön hozzám, hogy meg kell
szánnom?

LÁZÁR: De ezt senki sem hiszi el neked. S ez itt
a nagy baj.

LEVIÁT: Te sem hiszed el? Te is azt hiszed, hogy
csakis azért?

LÁZÁR: Engem most hagyj. Én most csak szá-
zadparancsnok vagyok, egyelőre nem lehet más
feladatomban, mint hogy helyre kell állítanom a ren-
det s békét, amit te teljesen felborítottál azzal,
amit tettél.

LEVIÁT *(elbűlvé)*: Olyan súlyos volna ez?

LÁZÁR: A lehető legsúlyosabb. *(Szünet.)*

LEVIÁT: Milyen szörnyű... és csakis azért, mert
véletlenül az az ember is zsidó?

LÁZÁR: Az ő szemükben ez nem véletlen. Az ő
szemükben csakis azért tetted, mert ő is zsidó.
Egy örök gyanút igazoltál ezzel bennük, hogy a
zsidóban, a zsidók közt más törvények vannak,
más kötelességek, mint köztünk. Ők nem azt
mondják, hogy az infanterist Breuer könyörgé-
seivel és szökési fenyegetőzéseivel megszarolta
a hiszékeny-kadétot, hanem azt mondják: kö-
nyöröghetett volna neki a Domokos, a Kovács,
sose nézte volna el nekik! De bezzeg elnézte a
zsidó a zsidónak.

LEVIÁT: Ezt mondták?

LÁZÁR: Ezt és ehhez hasonlókat.

LEVIÁT: Zoboky is? Barcs? Üveges?

LÁZÁR: Valamennyien ellened vannak! Harago-
sak és csalódottak. Gyűlölnék!

LEVIÁT: Iszonyú. *(Kis szünet.)* És mit akarnak?

LÁZÁR: A hadbírótság elé akarnak állítani.

LEVIÁT *(a balántékát szorítja)*: De hiszen másnak
is megtettem volna! Beszélnem kell velük! Meg
kell magyaráznom nekik! *(Indul.)*

LÁZÁR *(visszafojja)*: Maradj! Beszéddel semmire
se mégy.

LEVIÁT: Meg kell hogy értsenek!

LÁZÁR: Ez nem az értelem dolga. Ez a hit dolga.

S ők ezt sohasem fogják elhinni neked. Külön-
ben nem tudtak volna egyszerre olyan őszintén
felháborodni ellened, mikor még tegnap jó paj-
tásuk voltál. Persze, egészen más, ha csak a ran-
god akarod megmenteni. Ha könyörögsz nekik,
akkor valószínűleg elállnának attól, hogy a had-
bírótság elé állítsanak. Végeredményben nem
rosszak, gavallér fiúk, s ha könyörögnél hozzá-
juk, azt mondanák: hazudsz, de azért csak eriggy,
hordd az irhádát, nyomorult zsidója! S te mehet-
nél, de ők kiköpnének utánad. Ha ezt akarod, ak-
kor csak beszélj velük.

LEVIÁT: Nem. Ezt nem. Én vissza akarom szerezni a barátságukat, hogy úgy legyen minden, ahogy volt.

GUBÁS (*be*): Jelentem alássan, a Breuert előkerítettük.

LÁZÁR: Jól van, majd hívatni fogom.

Gubás el.

LEVIÁT: Akkor hát most mit tegyek?

LÁZÁR: Én csak egy módot tudok. Mindenekelőtt el kell fogadnod a gondolkodásukat, hogy valóban kivételt tettél, hogy valóban elárultad, megcsaltad őket. Ezt kell elfogadnod, s aztán be kell bizonyítanod előttük, hogy megbántad ezt szíved mélyén. Be kell bizonyítanod cselekedetel.

LEVIÁT: De hogyan tehetném ezt?

LÁZÁR: Úgy kell tenned, ahogy a Zoboky tette a Domokossal. Mikor megtudta, hogy gyűrűért árulta a szolgálatot, fogta a revolverét, s ha a Barcs és Üveges nem kapják el előle a fegyvert, azon nyomban keresztüllőtte volna a Domokost. Neked is úgy kell bánnod a zsidóval, ahogy ő bánt magyarjával. Agyon kell lőned azt a nyomorult Breuert, itt, a többiek előtt.

LEVIÁT: Agyonlőjem?... Előbb szemet hunytam miatta, és most agyonlőjem?

LÁZÁR: Úgy van.... Előbb szemet hunytál mint zsidó, s most agyonlövöd mint katona. Ezzel bizonyítod be, hogy nem vagy többé semmi egyéb, csak katona, s nem is akarsz többé egyéb lenni. Csak katona! Most teszed, amit már akkor kellett volna tenni, mikor először jött hozzád. Most teszed meg ezzel a revolverlövéssel, eltöröld nemcsak a múltat, hanem fogadalmat is téssz a jövőt illetően! S ezzel vissza fogod nyerni nemcsak a becsülésüket, hanem a barátságukat is.

LEVIÁT: De az a nyomorult... ember... Engedd meg, csak egy pillanatra... képzeld magad... az ő helyzetébe...

LÁZÁR: Most nem lehet képzelődni, se érzelegni! Vagy vissza akarod szerezni a becsületedet és barátságukat, vagy nem!

LEVIÁT: Vissza, vissza!

LÁZÁR: Akkor nincs más út!

LEVIÁT: De annak az embernek?... a halál... éppen az én kezemtől...

LÁZÁR: Tudsz egy másik módot? (*Szünet*)

LEVIÁT: Nem, nem tudok.

LÁZÁR: Akkor most behívom őket, Zoboky, Barcsot, Üvegest, aztán idehozatom azt a Breuert,

te felelősségre vonod, s végzel vele. Minél kevesebbet beszélsz hozzá, annál jobb lesz. Értesz?

LEVIÁT: Igen.

Lázár el.

Leviát magába roskadva áll.

LÁZÁR (*hangja*): Gubás, hozassa csak ide azt a Breuert. (*Bejön a három tisztjével.*) Az öcskös mindjárt szépen rendbe fogja hozni az egész ügyet. *A három tiszt várakozva áll meg Leviáttal szemben, majd Gubás kíséretével jön Breuer.*

BREUER: Százados úr, kérem alássan...

LÁZÁR (*közbevig*): A maga ügye a kadét úrra tartozik. Ő a maga szakaszparancsnoka.

BREUER (*Leviáthoz fordul*): Alázattal kérem a kadét urat...

LEVIÁT: Hallgasson! Csak arra felel, amit én kérdezek!

BREUER: Kadét úr... én... tessék...

LEVIÁT: Elhallgasson! Tudatában volt annak, amit tett, mikor gyűrűvel vesztegette meg a bajtársait?

BREUER: Én... csak... félttem... én mást... nem tudtam... Én gondolkozni... sem tudtam... én mindig csak félttem...

LEVIÁT: Hazudik! Maga nagyon jól tudta, mit tett! Maga ezt már lenn Volgáriában kigondolta... jó előre! Számított az emberek szegénységére, kapzsiságára, és arra, hogy én is, mint maga, zsidó vagyok!

BREUER: Esküszöm a kadét úrnak... amire csak tetszik... a szüleim, a gyerekeim életére, hogy én ezt nem gondoltam ki előre. Én nem is hoztam magammal a gyűrűket... Miért hoztam volna?... Nem gondoltam én erre... Tessék megnézni... ezeket a gyűrűket... mindakettő a szegény feleségemé... Ez a lánc is... az övé... Ez volt az egész vagyonunk odahaza. De mikor megírtam a feleségemnek... a félelmemet... hogy nem bírom... tovább az előőrsön egyedül... éccaka... s hogy vagy megőrülök, vagy megszököm... akkor... ő küldött nekem... egy 25 dekás csomagban... ő küldött egy kis cipót... abban voltak ezek az ékszerek. s egy levelet is... ő küldött... tessék nézni. itt van a levél... hogy én ezt nem gondoltam ki előre...

LEVIÁT (*eldobja a levelet, s földre taposja*): Nem érdekel!

BREUER: A feleségem küldte... és írta... hogy itt van az egész vagyonunk... adjam oda... csak meg ne öljön a félelem... Kadét úr tudja, mi az...

mikor valaki egy olyan szegény és gyámolatlan zsidó, mint én vagyok... Hogy is gondoltam volna én ezt ki előre?

LEVIÁT: Mindegy! Gondolta vagy sem! Megtette!

BREUER: Megtettem, de csak a félelem...

LEVIÁT: Megtette! Mondotta, hogy elszökik, ha nem segíték? Mondotta?

BREUER: Mondottam, de csak...

LEVIÁT (*félbezakítja*): ...s én mondottam, hogy megöl a szegény, ha az egyetlen zsidó az én szakaszomban ilyet tenne? Mondottam?

BREUER: Mondotta a kadét úr, de én...

LEVIÁT (*közbevág*): Semmi de! Engem megszaroltál, őket megvesztegetted a gyűrűddel! S most el kell vened a büntetésedet!

BREUER: Azért, mert én... jobban félek, mint a többiek?

LEVIÁT: A többiek rovására féltél! A többieknek terhére van az egész életed! Nyomorult, pusztulnod kell!

BREUER (*nyöszörögve*): Hát... csak lőjön agyon a kadét úr... én úgyse bírom ezt tovább... miért bírjam?... minek?... Magának lehet engem agyonlőni... magának szabad... Ki fog magától számon kérni engem?

LEVIÁT Elhallgass! Én adjak számot az életedről. Ki vagyok én?

BREUER A kadét úr tudja... a kadét úr tudja...

LEVIÁT Ki vagyok én, hogy minden gyáva zsidónak számot adjak az életéről? Mert nem akartál együtt tűrni, szenvedni a többivel?

BREUER A kadét úr tudja... ahogy a kadét úr akarja...

LEVIÁT Én nem tartozom számot adni rólad senkinek! Csak a szolgálatnak, ha százezerszer zsidó vagyok, akkor se! Csak a hadseregnek, a háborúnak! De többé nem fogsz senkit szegénybe vinni, senkinek sem leszel többé terhére! Kérdd számon attól az életedet, aki ilyenek teremtett

Itt 2 oldal szöveg hiányzik.

Adjátok vissza neki!

ÜVEGES: Oda kéne adni azoknak, akik majd ki-tüntetik magukat a legközelebb.

LÁZÁR: Ellopja egyik a másiktól, nem jó az ilyen holmi itt az emberek közt. Legjobb lesz, ha el-ássuk itt valahol. Gyerünk, öcskös, csinálj neki egy gödröt.

Leviát a rohamkésével gyorsan egy gödröt kapar, közben Lázár és a többiek a gyűrűket nézegetik.

LÁZÁR: No, temesd el. (*Odaadja Leviátnak, aki elföldeli a holmit, aztán megtapossa. Ekkor jön*)

GUBÁS: Százados úrnak jelentem alássan, az őrnagy úr jövetelét jelzi.

LÁZÁR: Ezt a hátizsákot adjátok vissza a Domokosnak, a Breuer pedig holnap le fog menni a szekerekhez. Mi pedig menjünk az őrnagy úr elé. *Valamennyien el.*

FEKETE (*jön*): Hol vannak az urak?

Egy hang Az őrnagy úr elé mentek. (*Fekete el.*)

Kis szünet. Majd Vértessy jön Feketével és a tűztekkel.

VÉRTESSY (*Feketéhez*): Lesz elég hely a kötöződ-ben?

FEKETE: Most óránként húsz emberre vagyunk berendezve. Elég lesz ennyi a támadás esetén? Vagy kérjek még néhány embert?

VÉRTESSY: Azt hiszem, ez nem lesz elég, én mindenestre az egyik szobámat rendelkezésedre fogom bocsátani, és ami fölösleges ember lesz, azt mind munkába állíthatod. No, üljünk le. (*Valamennyien leülnek.*) Most, ami rátok vonatkozik. Toller tábornok úrnál voltam épp az imént, néhány óra múlva kezdődik a támadás, legelőször természetesen a mi zászlóaljunk fog menni. – Eddig rendben volna, csak egy baj van. Nem kaphatunk tűzérési előkészítést.

LÁZÁR: Tűzérés nélkül menjünk? Ezen a terepen? Hiszen itt a legyet is szitává lövik. Be fogunk dögleni teljesen.

VÉRTESSY: Én mindent megmondok nektek, úgy, ahogy a tábornok úr mondotta. Tudjátok, hogy nem szokásom mereven bezárkózni a pléhgalléromba. Toller azt mondotta, három éccaka nem aludt már, annyit tépelődött ezen az ügyön, de lehetetlen másképp csinálnia a dolgot. Nekünk csak tűzérés nélkül kell kezdenünk a támadást. Az olaszoknak azt kell hinniök, hogy itt csak valami kis jelentéktelen frontszakasz-kijavítás készül. Ezért kell egész csöndben mennünk, ezért nem kaphatunk tűzérseget. Ennek így kell lenni.

LÁZÁR: Azért megenged az őrnagy úr egy aláza-tos megjegyzést?

VÉRTESSY: Csak tessék – azért vagyok itt.

LÁZÁR: Az őrnagy úrnak én több ízben jelentettem, hogy az én századom szakaszával szemben az olaszoknak két rejtett gépfegyvere van, amely előreugrik, a tereptől teljesen védett, és a támadáskor tisztára oldalazni fogja az egész frontszakaszunkat. Ha tehát tüzérség nélkül fogunk támadni, emiatt a gépfegyver miatt nem marad a századomból egy ember sem. Ezt a két gépfegyvert tehát mégis előbb ki kéne löni valahogy az odvából a tüzérséggel. A többivel majd csak elvergődünk aztán valahogy.

VÉRTESSY: Te ezt nekem valóban többször jelentetted. Én is jelentettem. De azt is tudod, hogy mindég azt a feleletet kaptam, hogy az előkészületek titkossága csöndet parancsol az ágyúknak. Másodszor pedig, hogy a tüzérség már sokszor megpróbálkozott ezzel a rejtett gépfegyverodúval, de a terep miatt sohasem tudott hozzáférközni. Ezt a két gépfegyvert tehát amúgy kell elintézni valahogy, még mielőtt a zászlóalj rohamra menne. Ki kell piszkálni. A legnagyobb csendben... lopva...

LÁZÁR: Vagyis, még csak kézigránátot sem szabad használni.

VÉRTESSY: Bizony, ezt csak puszta kézzel lehet.

LEVIÁT (*előlép*): Én vállalom.

VÉRTESSY: Nono, te ehhez nagyon fiatal vagy.

LEVIÁT: Annál nagyobb igyekezettel fogom elvégezni.

VÉRTESSY: Nem végezheted el, ahhoz te nagyon tapasztalatlan vagy még.

LEVIÁT: Megvan bennem minden elszántság és akarat.

VÉRTESSY: Ez most kevés. Sok a felelősség. Az egész zászlóalj támadása függ tőle. Ide olyan ember kell, aki már próbált efféle vállalkozást. Rohamkéssel. Ide nem hősi halál kell, hanem siker. Hidegvér, nyugalom, edzettség kell ide – még a fásultság is többet ér, mint az efféle romantikus lelkendezés kitüntetés után.

LEVIÁT: Én nem gondolok kitüntetésre. (*Keményen, szinte parancsolóan.*) De ezt nekem kell elvégezni!

VÉRTESSY (*megütődve*): Kell?

LEVIÁT: Igen, kell. S ha az őrnagy úr nem bízik bennem, tessék levenni a rangomat, tessék el-

venni tőlem a szakaszomat, mert akkor nem érdemes nekem tovább itt szolgálni.

VÉRTESSY (*a többi tíz felé*): És az urak bízhatnak ebben?

LÁZÁR: Én vállalom érte a felelősséget.

ZOBOKY: Bizonyára el fogja végezni.

VÉRTESSY: Nos, akkor menjen, nem bánom. (*Feláll.*) Sok szerencsét hozzá.

LEVIÁT: Köszönöm. (*Vértecssy el.*)

A tíztek valamennyien vele mennek. Leviát is indul már utolsóknak, de

FEKETE (*vállon érinti, és megállásra kényszeríti*): Hogy lehetsz ilyen könnyelmű? Hogy tehetsz ilyen örültséget? Naponta jössz hozzám csillapítókért, s így akarsz vállalkozni? Hiszen ehhez olyan szív kell, mint az acél! A hóban odajutni észrevétlen, és a drótakadályok előtt a hullák közt órákig heverni mozdulatlan! S várni, míg jó alkalom jön. Hiszen te ott porcikánként fogsz megdermedni! Idegsokkot, szívbénulást fogsz kapni! Még mielőtt a késseddel egyáltalán elkezdhetnéd! Semmit sem fogsz elérni, s a rohamnál rá fog menni a fél zászlóalj! Hogy gondolod ezt? S én hallgassak s nézzem ezt szótlanul?

LEVIÁT: Hallgatnod kell!

FEKETE: Nézd ezt a finom kezdet! Nem született ez ilyen vállalkozásra!

LEVIÁT: Elhadd! Ezen a vállalkozáson függ az életem, mindenem! Nem tűröm, hogy szólj!

LÁZÁR (*be*): Válogasd ki az embereidet, mert nemsokára indulnod kell. Te meg, doktorkám, gyere az öreghez, beszélni akar veled. (*El Feketével.*)

LEVIÁT: Gubás!

GUBÁS: Parancs!

LEVIÁT: Válogasson ki tíz embert, velem fognak jönni vállalkozásra.

GUBÁS: Igenis. (*Szalutál.*)

LEVIÁT: Várjon még! A Breuer is ott legyen a tíz közt.

GUBÁS: Csak teher lesz ő ottan, kadét úr.

LEVIÁT: Mindegy. Arra jó lesz, hogy aztán többé ne csinálhasson üzletet ideki. Jön velünk.

GUBÁS: Igenis, kadét úr. (*El.*)

FÜGGÖNY